

JMG

Kandidatuppsats
Journalistprogrammet VT 2014
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation
Göteborgs universitet

Under extrem press

En kvantitativ studie av hur svensk dagspress
förhåller sig till politisk extremism

Författare: Martin Mederyd Hårdh, Frida Nygren, Daniel Paulsson
Handledare: Mathias Färdigh

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
DEPT OF JOURNALISM, MEDIA AND COMMUNICATION

Abstract

Authors: Martin Mederyd Hårdh, Frida Nygren, Daniel Paulsson

Title: Under Extreme Pressure

Level: Bachelor of Journalism

Location: University of Gothenburg

Language: Swedish

Method: Quantitative content analysis

Pages: 38

Politically motivated extremism is a common topic in the Swedish public debate – and hence in Swedish media. The purpose of our study is to get an idea of how the media relates to the extremist groupings. On a traditional political scale, ranging from left to right, our study focuses on the Swedish extremists who figure on the outskirts of this scale; The ones who denounce the current system and opt for violence to change it.

Violence is often an instrument used to get extreme political ideals in the public eye, and is seen as a threat to the Swedish democracy and the public in general. Both sides argue that the Swedish press is tendentious and treat the various extremist groups differently, airing their distrust for the media as a propaganda tool for these groups to establish themselves in the public debate.

Our study consists of a quantitative content analysis where we study articles published in print by seven major Swedish newspapers. The selection of articles were gathered by using broad search strings in a database, to identify articles containing wordings related to right-wing extremism, left-wing extremism, and political extremism in general. 967 articles published in 2012 and 2013 were picked out.

Our results demonstrate that right-wing extremism is the subject of the articles to a larger extent than left-wing extremism, but with some inconsistency. We show what events that trigger the press to write about extremism and who acts in the texts.

Our study is somewhat limited by our narrow selection of articles and the fact that we to an extent have relied on personal interpretations. The results are difficult to compare to any kind of prescriptive condition and should rather be seen as a foundation for further research. Altogether, this study cannot claim to give answers to any questions about whether or not the press remains objective in regard to extremism. It can give answers that pose further questions.

Key words: *Extremism, Political extremism, Right-wing extremism, Left-wing extremism, Media, Press, Sweden*

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1. Syfte	6
1.2. Frågeställningar	7
2. Tidigare teori och forskning	8
2.1. Nyhetsvärdering	8
2.1.1. Närhet	8
2.1.2. Sensation och avvikelser	8
2.1.3. Elitcentrering	8
2.1.4. Förenkling	9
2.2. Medieeffekter	9
2.2.1. Priming, framing och dagordningsteori	9
2.2.2. Medier, främlingsfientlighet och effekter	10
2.3. Journalistiska ideal och de pressetiska reglerna	10
2.3.1. Enskilda personers politiska tillhörighet	11
2.3.2. Låt alla parter komma till tals	11
2.3.3. Korrekt och allsidig nyhetsrapportering	11
2.4. Den politiska nyhetsjournalistiken	12
2.4.1. Partipress	12
2.4.2. Journalisternas politiska ideal	13
2.5. Vad är extremism?	13
2.5.1. Vänsterextremism	15
2.5.2. Högerextremism	15
2.5.3. Att kategorisera extremister	15
3. Metod och urval	17
3.1. Metod	17
3.2. Urval	17
3.2.1. Population och databas	18
3.3. Fokusvariabel	20
3.4. Kvalitetssäkring	21
3.4.1. Reliabilitet	21
3.4.2. Validitet	22
4. Resultat och analys	24
4.1. Överblick av materialet	24
4.1.1. Tidningar	24
4.1.2. Typ av artiklar	25
4.1.3. Storlek	25
4.1.4. Kontext	26
4.2. Fokus	27
4.2.1. Rapporteringen över tid	28
4.2.2. Händelser	29
4.2.3. Fokus för de olika artikeltyperna	30
4.3. Aktörer	32
4.3.1. Agerande och omtalade aktörer över tid	32
4.3.2. Vilka får utrymmet?	33
4.3.3. Vilka talas det om?	34
6. Slutsats	35
6.1. Förslag på vidare forskning	38

7. Referenser	39
7.1. Litteratur	39
7.2. Internetbaserade källor	40

Bilaga:
Kodbok med definitioner

1. Inledning

Den politiskt motiverade extremismen är ett ständigt diskuterat ämne i svensk samhällsdebatt – och således i svensk press. Begreppsmässigt är det ett minfält att beträda för journalister, för extremism som fenomen är alltid relativt och ofta subjektivt. Medier brottas hela tiden med begreppen och får påtryckningar från extremismens båda kanter. Beskyllningarna haglar tätt om att den ena sidan får mer negativ publicitet än den andra. Journalister snavar fram på objektivitetsidealets balansgång.

Under hösten 2013 eskalerade allt i och med händelserna i Kärntorp, där en grupp nazister anföll en demonstration mot främlingsfientlighet, för att då möta motstånd från en grupp vänsterextremister som svarade med samma mynt. Flera personer greps; flera nazister, men också en från vänsterhålet för att ha knivhuggit en person i ryggen. Sveriges Televisions Uppdrag Granskning sände i april och maj 2014 två program där de i det ena granskade den våldsbejakande högerextremismen och i det andra motsvarigheten på vänsterkanten. Diskussionen blossade upp – är sidorna jämförbara, vilket våld är mer legitimt än det andra och många frågade sig: Vad har medierna för roll i det här?

När Expressen granskade Sverigedemokraterna hade partiet invändningar mot att tidningen använt sig av en grupp frilansare där åtminstone en har haft samröre med vänsteraktivismen och är dömd för våldsbrott. I en debatt mellan Expressens chefredaktör Thomas Mattsson och Sverigedemokraternas Mattias Karlsson i SVT:s Aktuellt (18/12 2014) hävdar den senare att tidningen legitimerar vänstervåldet och rent utav samarbetar med det. Samtidigt var Sverigedemokraterna det enda riksdagsparti som inte var på plats när det samlades till en ny demonstration i Kärntorp med över 10 000 människor, med hänvisning till att de inte känner sig säkra i miljöer där “vänsterextremister” rör sig.

Polariseringen har blivit ett retoriskt verktyg och bägge extremer hävdar rätten till självförsvar. Vi har inte för avsikt att svara på frågan om den ena sidan har mer legitima skäl att hävda det än den andra (även om vi kommer att ge en kort bild av hur rörelserna ter sig i dagsläget). Att misstroendeförklara medierna kan ses som ett propagandistiskt grepp från dessa grupper för att etablera sig i samhällsdiskussionen. Vad vi är intresserade av är hur svensk press arbetar för att positionera sig med alla ideal om objektivitet och neutralitet.

Ur ett stort material vill vi bena ut tendenser och trender i pressens förhållande till extremismens respektive ringhörnor. Vi vill därmed återigen tydliggöra att vi inte har någon avsikt att gå vidare in i den politiska diskussionen.

Vi ska undersöka vad svensk press har haft för förhållningssätt till begreppen höger- och vänsterextremism. I vilka sammanhang de används, hur ofta och vilka det är som pratar om det. Oaktat hur dessa grupperingar uppför sig, vad deras politiska agendor eller våldsamma intentioner är eller hur de jämför sig med varandra ska vi se vilken bild medierna ger av läget. Framgår gruppernas politiska motiv, vilka händelser och situationer förekommer de i, vem är det som får mandat att uttala sig och hur förs diskussionen? Och framför allt – varför? Det är frågorna vi ska försöka

besvara i den här uppsatsen. Vi vill redan nu understryka att alla resultat och svar vi når ska ses i sitt sammanhang, med alla omständigheter och med de reservationer som ges. Detta för att vi inte ska ge svar på frågor som någon annan har formulerat.

1.1. Syfte

Vi vill se hur en omdebatterad samhällsproblematisering hanteras av pressen och enligt vilken logik de framställer parter på det ena eller andra sättet, eller låter en tredje part uttala sig om dem. Det är alltså inte tal om någon kartläggning av extremism, utan snarare en kartläggning över hur svensk press förhåller sig till extremism. Här ska vi försöka blottlägga en logik som visar inom vilka ramar den här extremistiska aktiviteten målas upp. Här kommer vi inte kunna nå ett resultat som säger att pressen är partisk, då vi inte lägger några värderingar i begreppen eller utgår från något normativt tillstånd (Esaiasson et al, 2012:29) när det gäller det politiska. Vi utgår inte från att det finns en etablerad "auktoritativ uppfattning", som Esaiasson et al kallar det, om hur medierna ska hantera de här frågorna. Hur olika typer av extremism ska hanteras och vad som är rättvist överlåter vi till andra och en vidare diskussion. Vi vill uppnå ett resultat som blir ett underlag till den typen av diskussion för journalister, statsvetare och mediekonsumenter.

1.2. Frågeställningar

Vår studie kommer att genomföras med utgångspunkt i tre frågeställningar – tre empiriska och två teoretiska:

1. Hur mycket utrymme får det som benämns som höger- respektive vänsterextremism inom svensk press?
2. Inom vilka sammanhang blir extremism omtalat?
3. Vem är det som driver diskussionen om extremisterna och deras grupperingar?
4. Hur påverkar de journalistiska idealen rapporteringen om extremism?
5. Vilka effekter kan den mediala rapporteringen ha?

2. Tidigare teori och forskning

2.1. Nyhetsvärdering

Mediers nyhetsvärdering är ett flitigt diskuterat ämne och har många ingångar. För att få en klarhet i vad som behövs för att våldsbejakande höger- och vänsterextremistiska grupper ska hamna på nyhetssidorna tänkte vi titta lite närmare på just nyhetsvärdering. Enligt Ghersetti (2012:212) så finns det några egenskaper som är centrala för att en händelse ska bli en nyhet. I boken *Medierna och demokratin* har hon gjort en uppdelning av dessa egenskaper. Vi har lånat denna uppdelning.

2.1.1. Närhet

För att en händelse ska bli en nyhet krävs att händelsen har någon form av kulturell, tidsmässig eller geografisk närhet till mediekonsumenten (Ghersetti, 2012:212-213). Bevakningen av våldsbejakande grupperingar som utgör ett hot mot grundläggande rättigheter och mot det svenska samhället uppfyller således närhetskriteriet: Det sker just nu, det sker i detta land, och extremisterna vill påverka samhället som mediekonsumenterna befinner sig i. Därför får extremism ett stort nyhetsvärde i svensk press.

2.1.2. Sensation och avvikelser

Vi intresserar oss mer av det oväntade. Därför innehåller alla händelser som blir nyheter någon form av sensation. Flera studier visar även att det är en övervägande del av alla nyheter som har tydligt negativa inslag, såsom olyckor, kriminalitet och katastrofer (Ghersetti, 2012:213). Enligt Säkerhetspolisens definition står den våldsbejakande extremismen i det politiska systemets ytterkanter med en ambition att på kriminell väg störta samhällsstrukturen (Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen, 2009:15). Därigenom är extremisterna i allra högsta grad avvikande och deras handlingar kan i regel kallas sensationella.

2.1.3. Elitcentrering

Människor med någon typ av makt är mer benägna att få medialt utrymme. Människor med makt anses tillhöra någon form av ekonomisk, kulturell, sportslig eller politisk elit och figurerar oftare i medier för att de har en stor påverkan på många människor (Ghersetti, 2012:213-214). I vårt fall kommer vi att se vilka det är som får mandatet att uttala sig i frågor om extremism. Om det till exempel är en stor del politiker, kulturpersonligheter, journalister, samhällsdebattörer och liknande så kan man koppla detta till en elitcentrering. Sedan är det rimligt att anta att kopplingar kommer att göras mellan extremism och exempelvis riksdagspartier eller andra personer med höga ställningar i samhället.

2.1.4. Förenkling

Pressen är mer benägen att skriva om enskilda händelser och aspekter än att beskriva de strukturer som ligger bakom. Medierna ska intressera läsarna och informationen ska vara lätt att förstå (Ghersetti, 2012:214). Med detta i avseende så kan det tänkas att pressen skriver mer om dessa extremistgrupper när de figurerar i enskilda händelser, och mer sällan om de sociala och kulturella strukturer som ligger bakom. Medierna kan också förstärka bilden av läget som polariserat, för att det ska vara lättare att uppfatta.

2.2. Medieeffekter

2.2.1. Dagordningsteori, priming och framing

För att se vilken effekt medierna har på allmänheten använder vi oss av en modell presenterad av Adam Shehata i boken *Medierna och demokratin*. Modellen fokuserar på tre typer av medieeffektsteorier; dagordnings-, priming- och framingteori. Med hjälp av dem ska vi bedöma vilket inflytande medierna har över allmänheten och enligt vilken logik de praktiserar det.

Dagordningsteorin utgår från tanken att medierna inte har en direkt påverkan på sina konsumenters åsikter i frågor, men däremot via valet av ämnen och frågor som lyfts (McCombs & Shaw 1972:177, Shehata, 2012:319). När något lyfts tillräckligt mycket så vidarebefordras en bild av att detta är viktigt att ta ställning till för konsumenten. Om inga stora hot mot demokratin föreligger kan medierna ändå betona nyheter om extremister, vilket ger ett hot från dem större betydelse. Konsekvensen är en tilltagande opinion kring ämnet, för det är vad konsumenterna exponeras för.

Primingteorin är likartad och menar att medierna har makt över den allmänna opinionen genom att man med sin rapportering skapar associationer åt konsumenten och påverkar vad denne tycker är angeläget genom att betona det. Det är alltså en medieteorin med psykologisk utgångspunkt. Ju mer något publiceras, desto viktigare blir det, vilket också återspeglas hos konsumenterna. När olika saker presenteras tillsammans skapar man kopplingar mellan dem för konsumenten (Shehata, 2012:324f). I vår undersökning är det tänkbart att man får fram resultat som visar att extremism diskuteras i givna sammanhang, av vissa personer och med givna kopplingar till politiska åsikter. Pressen har således stor makt över hur folk tolkar extremismen i samhället och vilka associationer de får till politisk extremism.

Teorin om framing innebär enligt Shehata (2012:327) att verkligheten inte direkt återspeglas i medierna, utan endast är journalistens tolkning av den. En nyhetsartikel går genom flera portaler på vägen mot en färdig produkt och ett eller flera urval görs bland all insamlad information. Kvar blir det som anses vara av högst betydelse för den givna vinkeln. Det handlar om inom vilka ramar journalisten presenterar händelsen i fråga, vad som anses vara väsentliga beståndsdelar för att nyheten i sitt komprimerade format ska spegla vad som hänt.

Nord och Strömbäck (2012:11f) talar om samhällets transition från ett erfarenhetsbaserat sådant till ett där man bygger sin bild av omvärlden via informationskällor. Det är rimligt att anta att majoriteten av svenska folket inte har personliga erfarenheter av extremism och situationen med framing blir då kritisk. Pressen som förmedlare av information håller ett stort ansvar för att förmedla en så korrekt och fullständig bild av läget som möjligt. Det är tänkbart att medierna skapar en koncis bild av extremism som fenomen och hjälper till att definiera till exempel en våldsnorm kring en svårdefinierad gruppering, när den endast framställs i samband med våldsdåd. Andra tänkbara förklaringar eller kontexter kan falla bort under den urvalsprocess som säger att texten ska ha en sammanhållande vinkel och publiken är i utgångsläget i ett utsatt läge, då man i hög grad är beroende av mediernas bild.

2.2.2. Medier och främlingsfientlighet – positiva och negativa effekter

Tore Bjørgo, professor vid Polishögskolan i Oslo, har forskat kring främlingsfientliga grupper och sammanställt en modell för mediernas relation till dem. Bjørgo (citerad i SOU 2007:1) har i sin modell lagt fram fem typer av negativa effekter och fyra positiva effekter som kan ses som resultat av att medierna skriver om dessa grupperingar. Detta är något att väga resultaten av vår undersökning mot.

Negativa effekter: Smittoeffekten innebär att mediernas rapportering bidrar till nya våldsdåd. Detta ses i relation till när medierna rapporterar om våldsdåd utan analys. Med den statushöjande effekten och den organisationsuppbyggande effekten menas att grupperingarna får en ökad betydelse och att medierna anammar samma typ av terminologi som dem. Detta är vanligen när medierna uppmärksammar grupperingarna och till och med ger uppgifter om mötesinformation samt kontaktinformation. De sista är förväntanseffekten och terrorspridningseffekten, som beskriver hur mediernas rapportering kan sprida ogrundad rädsla hos allmänheten. (SOU 2007:1)

Positiva effekter: Bestraffningseffekten innebär att enskilda individer blir medvetna om sina handlingars konsekvenser och tar avstånd ifrån dem. Den avslöjande effekten betyder att medierna får fram information som grupperingarna inte vill ska nå allmänheten. Detta kan vara information som kan skada grupperingarna och motverka deras spridning. Motreaktionseffekten innebär att nyhetsrapporteringen bidrar till att allmänheten upplyses om grupperingarnas budskap och handlar för att motverka både dem och deras budskap. Till sist så innebär Utbildningseffekten att mediernas rapportering bidrar till att ämnen diskuteras och att detta kan resultera i att till exempel främlingsfientligheten minskar (SOU 2007:1).

2.3. Journalistiska ideal och de pressetiska reglerna

Alla svensk medier är bunden till att verka inom ramarna för grundlagen om yttrandefrihet och tryckfrihetsförordningen. Men för att kunna skydda enskilda individer från någon form av sårbar publicering uppmanas svensk press, radio och TV att förhålla sig till de pressetiska reglerna (Allmänhetens Pressombudsman,

2013). Dessa regler gäller för alla medier och i vår studie som utgår från svensk tryckt press kommer vi att analysera våra resultat utifrån några av dem.

2.3.1. Enskilda personers politiska tillhörighet

Pressen ska undvika att uttrycka personers politiska tillhörighet om det kan uppfattas som missaktande och saknar betydelse för texten i stort. Detta på samma sätt som att pressen inte ska benämna personens kön, sexuella läggning eller religiös tillhörighet om det saknar relevans (Allmänhetens Pressombudsman, 2013). Här är det svårt att undersöka i vilken grad pressen väljer att sätta en politisk etikett på personer just för att man inte kan få fram mörkertalet på de gånger de inte gör det. Man kan dock se det som en tänkbar faktor till att en sida förekommer oftare eller mer sällan än den andra.

2.3.2. Låt alla parter få komma till tals

Enligt reglerna ska den svenska pressen även:

”Sträva efter att ge personer, som kritiserats i fakta-redovisande material tillfälle att bemöta kritiken samtidigt. Sträva också efter att återge alla parter ståndpunkter.” (Allmänhetens Pressombudsman, 2013)

Med detta i åtanke ska vi i vår studie se hur ofta dessa politiskt extremistiska grupper omnämns och i så fall av vem, eller om de rent utav får komma till tals själva. Det är en komplicerad situation, i vilken mån man ska låta extremister ta plats och använda sig av medierna som en plattform. Kent Asp, medieprofessor vid Göteborgs Universitet, säger så här (JMG, Göteborg, 8/5 2014):

– Det är ett dilemma. Rent cyniskt så är nog den bästa strategin för medierna ur effektsynpunkt att lägga locket på, men kan man det? Det är en klassisk frågeställning. De slåss ju för uppmärksamhet och motstånd, för att kunna visa upp ett ruttet samhälle. Men kan man inte rapportera om våldsanvändning? Risker är att våldet blir mer extremt för att det ska få uppmärksamhet. Det finns inget givet svar. Man ska inte heller underskatta läsarna. Ur effektsynpunkt kanske det är tvärtom, att de får se hur extrema dessa grupper verkligen är.

2.3.3. Korrekt och allsidig nyhetsrapportering

”Massmediernas roll i samhället och allmänhetens förtroende för dessa medier kräver korrekt och allsidig nyhetsförmedling.” (Allmänhetens Pressombudsman, 2013)

Allmänhetens förtroende för massmedier kan alltså sättas i relation till att medierna ska utföra en allsidig och objektiv journalistik. Journalisterna ska alltså inte låta sina personliga åsikter påverka journalistiken. Trots detta så anser journalister själva att objektiviteten är ett ideal som är mindre viktigt än till exempel granskning av makthavare och att enkelt kunna förklara komplicerade händelser, när de ska ge sin uppfattning om olika journalistiska yrkesideal (Wiik, 2012:34).

Det är diskutabelt om det kan finnas någon typ av objektivitet då alla nyheter är beroende av vinkling för att kunna presenteras. Objektiviteten kan inte heller sättas i en historisk eller kulturell kontext då utvecklingen inte kan ses som statisk och empirisk. Tidigare studier har visat att journalisters tolkning av objektivitet påverkas av politiska, religiösa och kulturella omständigheter (Djerf-Pierre & Wiik, 2012:189).

När det gäller att förhålla sig objektivt och neutralt till något som till sin natur inte är objektivt eller neutralt – som extremism – får man likväl hålla en balans, menar Kent Asp, medieprofessor vid Göteborgs universitet (JMG, Göteborg, 8/5 2014):

– Man tar ställning mot båda grupperna. Det betyder inte att man inte ska rapportera på ett korrekt sätt. De professionella idealen är oerhört viktiga att hålla fast vid och att man är opartisk mot bägge sidor, för det viktigaste är att ha förtroendet hos allmänheten. Det finns grader mellan grupperingarna på varje sida, men använder de våld i sin verksamhet ska de behandlas lika.

2.4. Den politiska nyhetsjournalistiken

Då vi vill undersöka hur dessa politiskt motiverade extremistgrupper gestaltas i pressen är det av relevans att dra paralleller till den politiska journalistiken. Strömbäck (2012:279) skriver i *Medierna och demokratin* att inför stora politiska val så känner de båda politiska sidorna att de blir missgynnade av medierna. Vänstern menar att journalistiken är högerviden och högern menar att journalistiken är vänstervriden (Strömbäck, 2012:279), vilket också borde speglas i extremerna av skalan. Vi ska titta lite närmare på vad som ligger till grund för dessa argument.

2.4.1. Partipress

Argumentet att journalistiken skulle vara högerviden går att finna i att de flesta tidningarna i Sverige ses som borgerliga (Strömbäck, 2012:279). De flesta tidningar i vårt urval är obundet liberala, med tre undantag: Aftonbladet betecknar sig som obundet socialdemokratisk, Svenska Dagbladet som obunden moderat och Metro anser sig vara politiskt obunden. Expressen är obunden liberal, precis som Göteborgs-Posten, Sydsvenska Dagbladet och Dagens Nyheter. Den enda tidningen som anser sig vara vänsterorienterad är Aftonbladet.

De svenska tidningarna har under de senaste årtiondena i regel gått från att vara knutna till enskilda partier till att istället identifiera sig med en specifik politisk riktning (Weibull, 2013:41). Det har även blivit mer regel än undantag att tidningar endast markerar sin politiska hållning på ledarplats och därmed låter nyhetsjournalistiken vara oberoende (Weibull, 2006:185).

2.4.2. Journalisternas politiska ideal

Motargumentet att journalistiken skulle vara vänstervriden ses i relation till att de svenska journalisterna anser sig själva stå mer till vänster än resten av befolkningen (Asp, 2012:92). Studien *Svenska journalister 1989-2011* baseras på resultat av en rad frågeundersökningar med medlemmar ur den Svenska Journalistförbundet. Resultatet visar att 48 procent av de svenska journalisterna anser sig vara mer åt vänster politiskt. Detta i relation till 37 procent som anser sig vara i mitten, och 15 procent som anser sig vara mer åt höger politiskt (Asp, 2012:92). I vår studie kommer vi att sätta detta i relation till de undersökta tidningarnas partipolitiska ståndpunkter.

Strömbäck (2012:281) menar dock att journalistiken inte är partipolitiskt partisk men inte heller att journalistiken är neutral. Han menar att journalistiken är partisk på så sätt att den är styrd av de gestaltningar och nyhetsberättelser som passar nyhetsvärderingen, berättartekniken, och det format som medierna använder (Strömbäck, 2012).

Medieprofessor Kent Asp, Göteborgs universitet, säger i en intervju följande om vilken påverkan journalisters egna politiska ideal kan ha på nyhetsrapporteringen (JMG, Göteborg, 8/5 2014):

– Det finns inslag av det, men frågan är hur mycket det påverkar. I fall om extremism har politiska åsikter väldigt liten betydelse. I demokratiparagrafen ges man utrymme att låta sina politiska värderingar komma till tals, men det betyder inte att man får glömma reglerna för hantverket. I det stora hela tror jag det har förhållandevis liten betydelse.

Den så kallade demokratiparagrafen Asp refererar till gäller ursprungligen etermedier inom public service och återfinns i radio- och tv-lagens (SFS 2010:696) femte kapitel:

“1 § En leverantör av medietjänster som tillhandahåller tv- sändning, beställ-tv eller sökbar text-tv ska se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.”

I vår undersökning blir ovanstående teorier ett underlag när vi tittar på vad som förekommer på tidningarnas ledar- respektive nyhetssidor och om man kan se några politiska tendenser där. Att en politisk riktning på den traditionella skalan kan ha påverkan på ens uppfattning om extremism är långsökt, men likväl ska vi undersöka om man kan se skiftningar tidningarna emellan.

2.5. Vad är politisk extremism?

Extremism är inte helt lätt att definiera och kan sägas vara relativt till sin natur. Paul Lucardie gör ett försök i årsaktuella *Democratic extremism in theory and practice* där han bland annat samlar tre teoretiska modeller han anser är aktuella (2014:12):

- Enligt Mary Kaldor och Diego Muro (2003:151-184) karakteriseras extremisten av att denne är rigid, oflexibel och passionerad och använder våld för att uppnå sina politiska mål, oaktat vilka dessa mål är.
- Filosofen Robert Nozick (1997:296-299) pekar ut åtta drag hos extremisterna: De har doktriner som hävdar formell validitet, mål som ska uppnås omedelbart och totalt, perspektivet på motståndare som onda, ovillighet att kompromissa, vilja att använda våld, någon form av organisation, ambitionen att överträffa konkurrenter i extremism och en särskild typ av personlighet.
- I det franska verket *Dictionnaire de politique* (Akoun, A. et al, 1979:132) ringas extremismen in med psykologiska begrepp. Dessa är kompromisslöshet, passion och avsaknad av flexibilitet.

Ett enklare sätt att definiera extremism är det som Lucardie sammanfattningsvis beskriver: En ambition om att förändra det rådande systemet, oavsett vad det är (2014). Det är i stort samma avgränsning som Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen (2009:15) har gjort i sin rapport *Våldsbejakande politisk extremism* (2009). Där konstateras att det som definierar extremismen på bägge kanter av den politiska skalan är underkännandet av den rådande statsstrukturen och perspektivet att man står ovanför lagen och den demokratiska processen i sin strävan att förändra samhället (Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen, 2009:15). Det ansåg vi vara en tillräckligt neutral begreppsgrund för att utgå ifrån i vår undersökning, särskilt eftersom det handlar om just svensk extremism. Ett tredje synsätt att ha i åtanke är att extremister kan använda sig av demokratin för att i förlängningen söka omstörta den till förmån för ett auktoritärt styre, skriver Lucardie och refererar till de tyska statsvetarna Uwe Backes och Eckhard Jesses forskning (1985:21).

I *Våldsamt politisk extremism* (2009) kategoriseras extremismen i två läger: Höger och vänster benämns som "vit makt"-miljön respektive den "autonoma" miljön. Resonemanget är att de traditionellt högerextrema grupperingarna i allt högre grad har blivit antikapitalistiska (Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen, 2009:15) och att de politiska skiljelinjerna då inte är lika tydliga. Särdragen är i dag snarare kulturella, menar de. Detta är begrepp som vi inte kommer att kunna använda oss av i samma utsträckning, då det sällan är de begreppen tidningarna använder sig av. Vi håller oss i stället till de vanligare och mindre begränsande begreppen höger- och vänsterextremism (se metodisk förklaring till detta i kapitel 3), som Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen också menar att medierna använder i större utsträckning (2009:89). De påtalar också att grupperingarna och deras organisationer är flytande (2009:15), vilket vi anser är skäl att ha en så bred kategorisering som möjligt.

Våldsamt politisk extremism hänvisar återkommande till boken *Gatans parlament* av Anna-Lena Lodenius (2006). Lodenius uttrycker svårigheterna att förhålla sig till extremismens sidor så här:

“Att jag tar upp både höger- och vänsterextremism betyder inte att jag anser det vara samma sak. Men eftersom extremism oavsett politisk färg utgör ett hot mot demokratin – det är min bestämda övertygelse – kan det vara intressant att använda ett gemensamt angreppssätt” (2006).

2.5.1. Vänsterextremism

I sina protestyttringar har den autonoma miljön enligt *Våldsbejakande politisk extremism* oftast målet att uppnå något som en större del av befolkningen ser som ett gott ändamål, till exempel protester mot rasism eller djurförsök (2009). Den bestående fienden är det kapitalistiska systemet och klassamhället, vilket härstammar från rötterna i anarkistiska och syndikalistiska rörelser. Samtidigt anses organisationen vara bristande och sammanslutningarna baseras snarare på aktioner och kampanjer än fasta grupperingar. Då handlar det till exempel om att hålla högerextremister borta från gator och torg eller att våldsamt markera mot näringsidkare eller privat egendom (2009).

2.5.2. Högerextremism

Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen beskriver den så kallade Vit makt-miljön som sprungen ur nazismen (2009:15). Anhängarna delar synsättet att man är soldater i ett pågående krig för den vita rasens fortlevnad. Utöver detta finns ett motstånd till judiskt inflytande i samhället, kombinerat med avancerade konspirationsteorier, samt en tendens att benämna sig själva med nya termer som "nationalist", "patriot" eller "identitär". Fienden är det mångkulturella samhället inklusive alla som förespråkar det. Högerextremisterna har enligt Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen (2009:15) inte samma förankring hos befolkningen som vänsterextremisterna, men är desto bättre organiserade. Organisationerna är inte heller kriminella per definition (2009).

2.5.3. Att kategorisera extremister

Man kan också hävda att den politiska skalan har flera dimensioner. Grupperingarna kan ha auktoritära ideologier, mer liberala eller anarkistiska. Samtidigt kan höger- och vänsterfalangerna ofta mötas i vissa frågor, som i deras motstånd till USA och staten Israel (Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen, 2009:15). I justitiedepartementets rapport *Våldsbejakande extremism i Sverige* menas att man kan placera dem i varsin ände av en politisk skala, men att de inte hör hemma på den traditionella skalan som utgår från ett demokratiskt ideal. Bägge sidor anser att våld är legitimerat i kampen för sitt idealsamhälle, oftast med skilda motiv, men ibland med liknande. Revolution och omvandling till ett mer eller mindre hierarkiskt samhälle är målet (2014).

Även om man kan argumentera för att höger och vänster inte är så svart och vitt, kan man se en ambition hos medierna att polarisera bilden, enligt teori som säger att man har till uppgift att förenkla informationen man delger sin publik (Ghersetti, 2012:214). Kent Asp, medieprofessor vid Göteborgs universitet, uttalar sig såhär om kategoriseringar (JMG, Göteborg, 8/5 2014):

– Ur journalistisk synpunkt är det svårt att beteckna folk, eller som i de här fallen nya rörelser. Det tillhör nyhetslogiken att det är enklare att tala om två parter än om åtta. Den problematiken finns alltid, i alla sammanhang.

Därför letar vi oss från de komplicerade begreppen i vår undersökning till andra mer övergripande, med tanken att pressen jobbar på just det sättet. Ur ett perspektiv hade det varit enkelt att skilja de olika grupperna och fraktionerna för att få en tydlig politisk bakgrund, men vi aktar oss redan i utgångsläget från att ge oss in i en begrepps värld där

vi ska definiera och jämföra ideologier och håller oss undan även för att börja gradera rörelser. Vi har denna redovisade teori i bagaget genom vår tolkning, men utgångspunkten är likväl att det är pressens definition, etiketter och vokabulär som är det intressanta.

3. Metod och urval

3.1. Val av metod

Vi valde att göra en kvantitativ innehållsanalys, för att kunna dra större slutsatser av en större mängd likvärdiga uppgifter och generalisera utifrån våra resultat (Esaiasson et al, 2012). Då vi har ett ansevärt antal artiklar från sju tidningar, över en längre tid, anser vi att vi har mer än tillräckligt för att hitta mönster och tendenser att analysera och sedan kalla representativa för hur den politiska extremismen framträder i svensk press i stort.

Via en kvalitativ analys hade vi kunnat gå djupare och tolka tidningarnas arbetsförlopp när de ska beröra extremismen och kanske hitta djupare attitydsskillnader. Till exempel hade vi kunnat undersöka återkommande formuleringar pressen gör när de berör ämnet extremism, vem som kallas vad och vem som får säga vad. Via egna tolkningar hade vi kunnat upptäcka mönster och läsa mellan raderna, men samtidigt inte ha något att säga om bilden i stort. Detta övervägde vi att göra som ett komplement till en mer krass kvantitativ studie, där vi kort och gott mäter utrymme och frekvens.

Vi valde dock av praktiska skäl att hålla oss till den kvantitativa analysmetoden, inte minst sedan vi skapat variabler som gav undersökningen fler dimensioner, med möjlighet att se vem som säger vad om vem när och i samband med vad. Eftersom vår grupp består av tre medlemmar så är det även bäst för reliabiliteten och validitetens skull att jobba med tydliga tolkningsregler och kodningsprinciper (Esaiasson et al, 2012). Så lite utrymme för fri tolkning som möjligt är vad vi har strävat efter med vår metod, förutsättningarna med svårtolkade begrepp till trots.

I vår urvalsprocess och med vissa av våra variabler har tolkningsutrymmet varit lite större. Detta har vi försökt överbrygga med hjälp av diskussioner sinsemellan om varje tveksamt fall och tydligt förberedda tolkningsramar. Sedan har vi begränsat skadan som ett brett tolkningsutrymme kan göra genom att låta enskilda personer koda enskilda variabler, för att säkerställa att de faller inom samma ram och inte tre olika. Vi genomförde också utförliga reliabilitetstester som det kommer att redogöras för under rubriken Reliabilitet nedan.

När vi konstruerade våra variabler gav vi oss själva möjligheten att gå ner på detaljnivå, som i exemplet med aktörsvariablerna där vi valde att ge separata individer sina egna variabelvärden. Variablerna grupperades även in i grovhuggna kategorier för att underlätta åskådliggörandet av stora tendenser. Med hjälp av testresultaten får vi en uppskattning av i vilken grad vi behöver gruppera våra olika värden, till exempel aktörer och ämnen, för att kunna dra hållbara slutsatser.

3.2. Urval och analysenheter

Vårt urval utgick från en i huvudsak effektorienterad urvalsprincip (Nilsson, 2010:129) där vi har valt ut sju stora tidningar i Sverige, med tanken att det är de som har störst spridning och störst påverkan på den allmänna opinionen.

Undersökningen ska ge en översiktsbild av den svenska pressen i stort, och därför har två rikstäckande kvällstidningar och fyra morgontidningar med betydande upplagesiffror valts ut.

Kvällstidningarna består av Aftonbladet och Expressen. Morgontidningar är Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Göteborgs-Posten och Sydsvenska Dagbladet, gratistidningen Metros Stockholmsupplaga.

Att vi har Göteborgs-Posten och Sydsvenska Dagbladet med i vårt urval innebär även att vi uppnår en geografisk spridning på materialet då övriga tidningar har huvudsakliga delar av sina redaktioner baserade i Stockholm. De Expressen-ägda tidningarna GT och Kvällsposten har exkluderats för att risken finns att samma material kodas mer än en gång. Enligt samma logik har Metros regionala upplagor i Skåne och Göteborg inte tagits med. I samtliga tidningars fall har vi tagit med alla möjliga bilagor, vilket inte ökar resultaten nämnvärt, men likväl säkerställer att inget faller mellan stolarna.

Till detta kommer att tidningarna skiljer sig åt i sin politiska riktning och i sitt format (dags-, kvälls-, gratistidning). Vi anser detta vara irrelevant för vår urvalsprincip, men via kodningen föreställer vi oss att vi kan skilja på till exempel nyhets- och åsiktsmaterial och se om tidningarnas politiska "färg" kan tänkas påverka något av det. Detta kan sedan också vägas mot journalistkårens politiska tillhörighet i det stora hela.

- **Aftonbladet:** Obunden socialdemokratisk kvällstidning, huvudredaktion i Stockholm, med en upplaga på 188 100 exemplar på vardagar (Tidningsutgivarna, 2012).
- **Expressen:** Obunden liberal kvällstidning, huvudredaktion i Stockholm, som tillsammans med systertidningarna GT och Kvällsposten har en upplaga på 217 400 (Tidningsutgivarna 2012).
- **Metro:** Politiskt obunden gratistidning, upplaga på 340 800, utkommer fem gånger i veckan (2013, enligt tidningsstatistik.se).
- **Göteborgs-Posten:** Liberal morgontidning, huvudredaktion i Göteborg, upplaga på 190 700 på vardagar och 192 900 på söndagar 2013 (enligt tidningsstatistik.se).
- **Dagens Nyheter:** Oberoende liberal dagstidning, huvudredaktion i Stockholm, med en upplaga på 272 100 på vardagar (Tidningsutgivarna, 2012).
- **Svenska Dagbladet:** Obunden moderat dagstidning, huvudredaktion i Stockholm, med en upplaga på 174 400 på vardagar (Tidningsutgivarna, 2012).
- **Sydsvenskan:** Oberoende liberal dagstidning, huvudredaktion i Malmö, med en upplaga på 103 800 på vardagar (Tidningsutgivarna, 2012).

3.2.1. Population och databas

När vi skapade vår population försökte vi hålla en balansgång. Då mellan det praktiska – att hitta en överkomlig mängd artiklar sett till den tid vi hade på oss att koda – och den externa validiteten – att vi har ett tillräckligt högt antal artiklar för att kunna generalisera utifrån dem. Efter testsökningar i mediearkivet Retrievers databas fann vi att

en tidsram på två år var rimligt och vi bestämde oss då för att sätta tidsramen för vår population: Från den första januari 2012 till och med den sista december 2013.

Materialet inhämtas från mediearkivet Retriever som tillhandahålls av Göteborgs universitetsbibliotek. För att söka rätt på vår population utgick vi från så neutralt laddade ord som möjligt, med så tydliga och raka ramar som möjligt. Vi ville inte ha någon påverkan på urvalet i första skedet och valde därför att ha en stor håv som vi skulle få ett stort sökresultat med. Det fick vi med följande sökord:

högerextrem

vänsterextrem

extremhög

extremväs

extremis

Asteriskerna ger sökorden flera dimensioner. Med en asterisk i början och i slutet på exempelvis "extremis" fångas ett ord som "tokhöger**extremistiska**" upp. Det öppnar för alla avarter av ordet "extremism" som kan tänkas användas i pressen. Användandet av dessa sökord har flera brister, som kommer redovisas nedan, men inom ramen för undersökningen kan detta anses som ett rimligt urval av sökord. Framst eftersom sökorden är neutrala till sin karaktär och ger så liten övervikt till endera sidan som möjligt. Och vi snöar inte in i en begreppsvärld utan tydliga kriterier för vilka ord eller namn vi väljer ut.

Det sista sökordet "***extremis***" gör sökresultaten betydligt större, och där i genom arbetsbördan, men är också ett i sammanhanget helt neutralt ord. Extremismen beskrivs nödvändigtvis inte med höger- och vänsterepitet, så för att fånga upp de andra kategoriseringarna tar vi på oss en lite större arbetsbörda i filtreringen av ett större urval. Med detta anser vi oss hitta materialet vi eftersöker, utan att ha skalat bort material redan i inledningsskedet.

Skulle undersökningen istället baseras på en frekvensanalys med sökord baserade på olika radikala fraktioner, som exempelvis Svenska Motståndsrörelsen, Antifascistisk Aktion, Folkfronten och Revolutionära Fronten, så hade det inneburit flera svårigheter. Ett av dessa är vilka organisationer som ska definieras som extrema, och ett annat är att de är olika till sin karaktär. En del är uppstyrda som traditionella politiska partier, medan andra är löst sammansatta nätverk. Det etablerades i 2.5. att vänstern inte är lika välorganiserad som högern. Det hade kunnat betyda en snedfördelning som är svår att kringgå.

En annan möjlighet hade varit att göra en sökning baserad på de två definitioner som Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen (2009:15) använder för att särskilja de två ytterkanterna: Vit makt-rörelser för högerextremism, och autonoma rörelser för vänsterextremism (Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen, 2009:10). Genom testsök i databasen så framkom en stor mängd material som behandlar vit makt-miljön, men tidningarna använder

inte "autonom" i lika hög grad som ett samlingsnamn för vänsterextremism. Även en sådan sökning hade alltså inneburit en snedfördelning.

Bristerna med att utföra filtreringen med de sökord vi har valt, är dels att man kommer få ett bortfall från de texter där aktörer inte benämns som specifikt höger- eller vänsterextrema, utan beskrivs under andra epitet, som exempelvis nynazister, fascister, rasister, revolutionärer, etc. Majoriteten av dessa epitet benämner högerextremism, så därför kan det antas att en sökning på dessa sökord inte blivit balanserad.

En annan nackdel är att sökorden vi valt även identifierar helt irrelevant material, som artiklar av typ "Extremhög halter av farliga kemikalier funna i...", men dessa irrelevanta texter går snabbt att gallra bort i nästa steg. På det stora hela är breda söktermer att föredra, eftersom risken att relevanta texter faller bort minskar.

Ursprungligen hade vi en tanke om att mäta i vilken mån olika saker når förstasidorna, men detta föll på att Retriever inte konsekvent tar med puffar från alla tidningar i sina sökresultat. Här utgick vi i stället från storleksvariabeln för att kunna få en uppskattning om nyhetsvärde.

Utgångspunkten är att vi gör ett totalurval (Esaiasson et al, 2012:171) – allt där orden förekommer – men när ordet "extremism" eller "extremist" förekommer får vi bedöma kontexten utefter vår urvalsram (2012:174). Handlar det om svensk, politiskt motiverad extremism, om så bara i den mening där ordet förekommer, så plockas den upp i urvalet. Denna filtrering gjorde vi i grupp, gick genom materialet flera gånger och diskuterade alla svårtolkade fall inom gruppen. Vi är medvetna om att detta inte är optimalt för att uppnå en god intersubjektivitet (2012:198), när det kommer in tolkningsmoment i urvalsprocessen. Vi har garderat oss för detta genom att ha löpande diskussioner, och genom att hellre ta med material än ta bort. Vi valde även att skapa en fokusvariabel för att kunna gradera materialets relevans och kunna skilja på det som endast har en marginell koppling och det vi vill mäta.

Utifrån våra sökningar fann Retriever 3523 artiklar som vi sedan filtrerade ned med ovan nämnda metod för att få vårt slutgiltiga urval med 967 artiklar.

3.3. Fokusvariabel

Kodschemat är till stor del inspirerat av *Medievalundersökningen 1998* (Asp, Johansson & Nilsson, 1998) där vi både har lånat rakt av och omarbetat en del av variablerna. Kodschemat återfinns som bilaga till uppsatsen, men eftersom fokusvariablerna är vår egen konstruktion, och bärande för stora delar av vår uppsats, väljer vi att presentera dem här.

För att få svar på vår första frågeställning om hur ofta de olika extremistiska grupperingarna benämns i pressen valde vi att skapa tre fokusvariabler; en för vänsterextremism (V9), en för högerextremism (V10), och en för

ospecificerad politisk extremism (V11). Dessa tre variabler kan anta fyra olika värden; Helt i fokus, delvis i fokus, perifert, eller inget fokus.

Exempel: För att en text ska kodas som helt i fokus på antingen högerextremism så ska något som direkt berör högerextremism återfinnas i rubrik, ingress eller den första tredjedelen av texten. Att någon eller några av variablerna kodades som delvis i fokus var om den ansågs som betydande för texten och att texten skulle falla om inte den delen var med.

Det tredje värdet, perifert, lade vi till för att vi ville få bort de artiklar där någon av variablerna bara nämns i förbifarten, till exempel i en lång artikel om konst och där vänsterextremism nämns i ett obetydande sidospår kodas alltså vänsterextremism som perifert.

Kodningen utgår snarare från en textanalys och inte från att analysera några ideologiska ståndpunkter. En artikel som handlar om rasism i allmänhet, och där högerextremister nämns i ett sidospår, får värdet delvis i fokus på högerextremismvariabeln. Fokusvariablerna är inte heller beroende av varandra: En text kan samtidigt kodas med vänsterextremism, högerextremism och ospecificerad extremism i delvis fokus, om alla texten uppfyller kriterierna på alla tre variablerna.

3.4. Kvalitetssäkring

3.4.1. Reliabilitet

För att säkerställa reliabiliteten i vår undersökning har vi, som man bör när man använder sig av den kvantitativa analysmetoden, haft begreppet intersubjektivitet (Esaiasson et al, 2012:25) i åtanke. Det vill säga att en allt för hög subjektivitet från forskarnas sida inte ska påverka resultatet, utan resultatet ska i stort bli detsamma även om någon annan utför studien enligt samma villkor. Väl medvetna om att vi har variabler som i olika hög grad öppnar för tolkning i vårt kodschema har vi utifrån detta ideal försökt formulera våra tolkningssätt så noggrant som möjligt, med tydliga exempel som en annan forskare skulle behöva ta del av och läsa in sig på. Dessa exempel har vi skrivit ned under kodningsprocessen för att staka ut en så tydlig ram man bara kan. I ett fall som vårt, när vi har delar av studien som baseras på tolkningar, får man överbrygga det genom att vara så transparent som möjligt och redovisa sin arbetsprocess. Det har vi varit, för att förbereda oss på en granskning av resultaten som kan hävda att våra personliga tolkningar i allt för hög grad påverkat resultaten.

Att forskares tolkningar av materialet kan skilja sig är ofrånkomligt, men då vi ringat in det svårtolkade och gett nycklarna till det stärks intersubjektiviteten betydligt. Vissa av variablerna, som den där man ska tolka i vilken grad fokus ligger på en viss typ av extremism, har vi mallat genom att säga att det högsta värdet (Helt i fokus) uppnås om det förekommer i rubrik, ingress eller första tredjedelen av texten. Det följs inte ortodoxt, utan är del av ett större ramverk, men ger ändå hyfsat konkreta fingervisningar.

I förarbetet till kodningen testade vi först att koda samtliga variabler och dela upp materialet sinsemellan. Efter en testomgång provade vi vår interkodarreliabilitet (Esaiasson et al, 2012:64) och fann att där fanns en bred felmarginal. Då valde vi alternativet att arbeta enskilt med entydiga tolkningsramar, på förhand formulerade av respektive kodare. I och med det såg vi också till att eventuella fel åtminstone blir systematiska, genom att samma person gör dem och rimligen gör samma fel rakt genom kodningen. Vi testade då i stället intrakodarreliabiliteten (2012:64) och kontrollerade att den individuella tolkningen inte skiljde sig nämnvärt när man kodade ett axplock av samma material en tid efteråt. Samtliga av oss kodade om 30 slumpmässigt valda artiklar, utifrån de kodningsprinciper och exempel vi skrivit ned och tolkade dem på samma sätt i en tillräckligt hög mån – vilket enligt Esaiasson et al är relativt till variabelns "svårighetsgrad" (2012:208). Även om vi är medvetna om att tolkningen av dessa variabler i hög grad är subjektiv och görs med breda marginaler så anser vi att våra testresultat påvisar en tillräckligt hög reliabilitet sett till den höga svårighetsgraden.

Den variabel som vi hanterat mest varsamt är den där uttalanden om de omtalade aktörerna ska värderas. Detta var svårt att finna ett ramverk till, då det är helt relativt till kontext och personer som uttalar sig. Detta återspeglas också i resultaten, där det knappt har använts. Rent praktiska åtgärder vi vidtagit är att förvara den fullständiga kodningen på flera ställen, för att kunna jämföra och kontrollera med om man misstänker att siffror saknas eller har bytt plats.

3.4.2 Validitet

Vi anser att vi med vårt långa tidsspann och vårt effektorienterade urval av tidningar kan hävda att det utifrån våra resultat går att generalisera om svensk dagspress i stort, det vill säga att vi har en hög extern validitet (Esaiasson et al, 2012:58). Validiteten är i alla sammanhang avhängig av reliabiliteten. När vi förebyggt de tolkningsutrymmen som uppstått har vi stärkt vår interna validitet – att vår uppsats mäter det den ska mäta – men sänker samtidigt den externa. Ju snävare vår tolkning är desto svårare blir det att generalisera utifrån slutsatserna (2012:155).

I och med att vi efter den första urvalsprocessen i Retriever gjorde en egen urvalsprocess i nästa steg, där vi sorterade bort de artiklar vi inte ansåg hade tillräcklig koppling till studien, har vi reservationer för vår begreppsvaliditet (2012:58). Det finns en bristfällig koppling mellan de teoretiska definitioner av extremism vi utgått från och de artiklar vi valt ut. Vi kan utgå från att urvalsprocessen inte fick med alla artiklar där extremism omnämns. Det är fortfarande tillräckligt många för att kunna hävda en god extern validitet, men de teoretiska begreppen var svåra att översätta till hållbara sökord och variabler och relevanta artiklar har garanterat passerat vårt filter. Det är problematiken i att vi mäter hur pressen förhåller sig till något som inte ens experter på området kan definiera entydigt. Sett till den forskning vi gjort kring extremismen och begreppen som används i kapitel 2.5 kan vi se att vårt urval – och där i genom självklart resultaten – kommer att påverkas av att det inte finns lika många eller lika etablerade benämningar på vänstersidan. När den saknar övergripande begrepp och inte är lika välorganiserad har det varit svårt att operationalisera begreppet. Det är rimligt att anta att det finns ett stort mörkertal av artiklar som inte snappats upp av vår urvalsram.

När det gäller tidsrymden har vi plockat artiklar från en tvåårsperiod, lika villkorslös som vilken tvåårsperiod som helst och tillräckligt lång för att få ett substantiellt underlag. Att tvåårsperioder och dess rapportering kan skilja sig

åt beroende på vad som händer har vi garderat oss för med hjälp av variabeln "Händelser", där vi på ett okomplicerat vis har kunnat koppla artiklarna till större händelser, såsom Kärrtorpsincidenten eller Sverigedemokraternas nolltolerans-policy, för att kunna se fler faktorer som kan tänkas påverka resultaten.

4. Resultat och analys

Här nedan följer de resultat vi fått fram i vår undersökning. Den empiriska datan har vi arrangerat i diagram och tabeller som ger en tydligare överblick, följt av analyser kopplade till teorin vi redovisat.

4.1. Överblick av materialet

4.1.1. Tidningar

Tidning	Antal	Procent
Aftonbladet	211	21,8
Expressen	198	20,5
Dagens Nyheter	160	16,5
Svenska Dagbladet	109	11,3
Göteborgsposten	138	14,3
Sydsvenska Dagbladet	123	12,7
Metro Stockholm	28	2,9
Total	967	100,0

Fig 4.1

Figur 4.1 visar vårt urval, det vill säga de antal artiklar som på något sätt använder begreppen högerextremism, vänsterextremism eller extremism i en svensk politisk kontext från de olika tidningarna.

I tabellen kan vi se att Aftonbladet och Expressen är de tidningar som använder dessa begrepp i flest artiklar. Att just de skriver mest artiklar kring olika typer av extremism kan sättas i relation till att de är kvällstidningar och således har en tradition av sensationsjournalistik. Att ett så litet del av vår underlag kommer från Metro kan bero på att Metro är en tunnare tidning sett till antalet sidor, och att deras totala artikel mängd är mindre än de andra tidningarnas.

4.1.2. Typ av artiklar

Artikeltyp	Antal	Procent
Nyhetsmaterial	389	40.2%
Ledare	108	11.2%
Krönika/kolumn	244	25.2%
Recension	25	2.6%
Debatt/insändare	114	11.8%
Övrigt	87	9.0%
Total	967	100%

Fig. 4.2

Typ av material	Antal	Procent
Nyhetsmaterial	389	40%
Åsiktsmaterial	491	51%
Övrigt	87	9%
Total	967	100%

Fig.4.3

Som ovanstående figurerna visar så förekommer extremism främst i åsiktsmaterial. En fjärdedel av alla artiklarna är krönikor eller kolumner och en tiondel är ledarsidor. Men svensk press skriver även om extremism i nyhetsmaterialet som utgjorde 40 procent av urvalet. Under kategorin övrigt hamnar artikeltyper som inte går att klassificera under de andra kategorierna, som personporträtt och kåserier.

4.1.3. Storlek

Storlek	Antal	Procent
Helsida eller mer	332	34.3%
Halvsida	244	25.2%
Fjärdedels sida	166	17.2%
Åttondels sida eller mindre	225	23.3%
Total	967	100%

Fig. 4.4

Som tabell 4.4 visar så skrivs en dryg tredjedel av alla artiklar om extremism på en helsida eller mer. Räkna man även in halvsida så visar resultaten att pressen till över 60 procent låter den politiska extremismen figurera på en halvsida eller mer. Resultaten visar även att nästan var fjärde artikel är en åttondels sida eller mindre, detta syftar bland annat på notiser eller inklippta citat från andra tidningar.

4.1.4. Kontext

Primär kontext	Antal	Procent
Politik	586	60.6%
Övrig kontext	196	20.2%
Kultur	114	11.8%
Våldshändelse	56	5.8%
Juridik	15	1.4%
Total	967	100%

Fig. 4.5

Som tabell 4.5 visar så skriver pressen mest om extremism i det vi kategoriserat som den politiska kontexten, dit diskussioner, demonstrationer, möten och annat hör. Vår studie visar även att 85 procent av det som ansetts vara inom en politisk kontext har gått som ”politisk diskussion”. Kategorin våldshändelser innefattar allt som handlar om våld helt enkelt. Det kan vara en sammandrabbning vid en demonstration, ett enskilt våldsdåd eller en diskussion där våld är den centrala kontexten. Som diagrammet visar så skriver tidningarna även en del om extremism i ett kulturellt sammanhang. Övrig kontext syftar till icke-händelser och andra händelser som inte hamnar inom ramen för våldsdåd, juridik, politik eller kultur. Vi har för enkelhetens skull endast använt oss av den primära kontexten i resultaten.

Artiklarna som fallit inom ramen för politisk diskussion kan till exempel handla om politiska diskussioner om högerextremism i Europa där man även drar kopplingar till Sverige och svensk högerextremism. Som vi har beskrivit innan så är inte variablerna fokus och kontext avhängiga av varandra. Resultatet visar alltså snarare alla de artiklar som på något sätt nämnt högerextremism, vänsterextremism eller extremism och därmed vilken kontext artiklarna i sin helhet hamnar inom.

4.2. Fokus

Vänsterextremism	Antal	Procent
Helt i fokus	47	4.9%
Med delvis fokus	55	5.7%
Perifert	98	10.1%
Inget fokus	767	79.3%
Total	967	100%

Fig. 4.6

Högerextremism	Antal	Procent
Helt i fokus	255	26.4%
Med delvis fokus	267	27.6%
Perifert	270	27.9%
Inget fokus	175	18.1%
Total	967	100%

Fig. 4.7

Ospecificerad extremism	Antal	Procent
Helt i fokus	73	7.5%
Med delvis fokus	55	5.7%
Perifert	140	14.5%
Inget fokus	699	72.3%
Total	967	100%

Fig. 4.8

Tabellerna 4.6, 4.7 och 4.8 ovan visar att det i vårt urval skrivits ett större antal artiklar där fokus helt eller delvis ligger på högerextremism än det har om vänsterextremism. Av alla artiklar som kodades så var 54 procent högerextremism helt eller delvis i fokus. Vänsterextremism var helt eller delvis i fokus i 10,6 procent av artiklarna. 13,2 procent av alla artiklarna hade extremism helt eller delvis i fokus.

Noteras bör att en och samma artikel får separata värden för varje kategori av extremism: En text med högerextremism i fokus kan till exempel samtidigt ha ett högt värde på de två andra variabelerna.

4.2.1 Rapporteringen över tid

Fokus på höger- och vänsterextremism , sett över tid

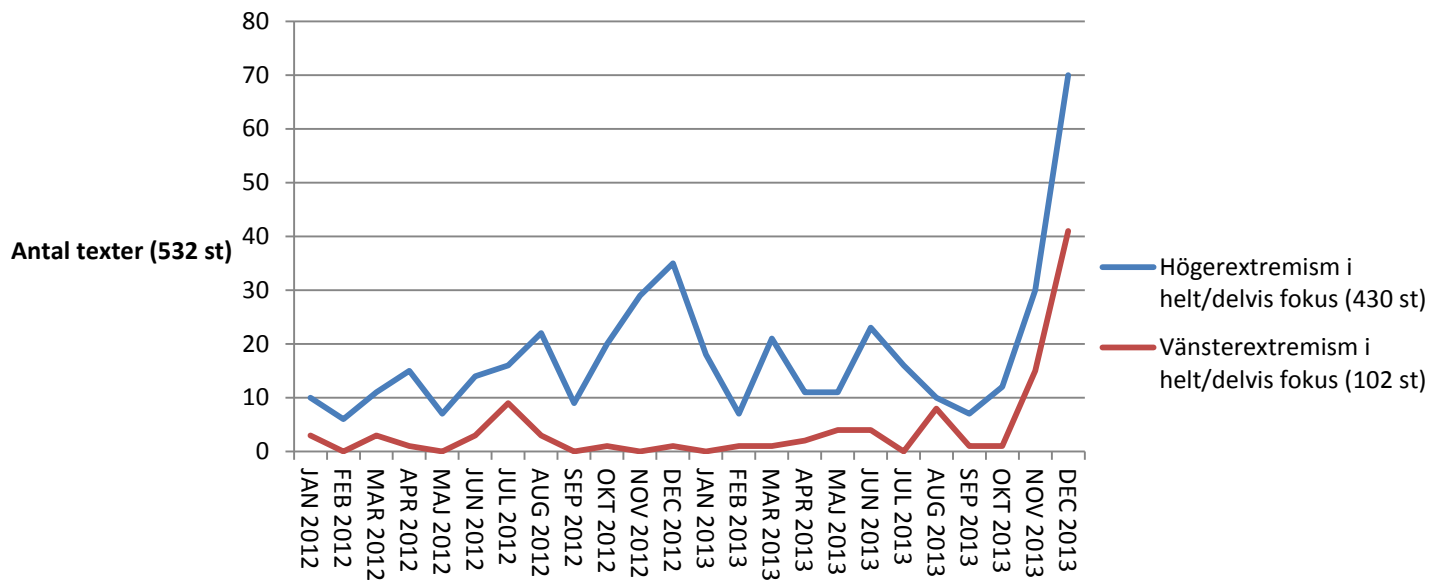

Fig. 4.9

Sett över tid kan vi i figur 4.9 se att det rapporteras kring höger- och vänsterextremism med varierad frekvens. Figuren visar de antal artiklar där höger- respektive vänsterextremism har kodats som helt eller delvis i fokus för artiklarna. Som vi kan se så skrevs det väldigt många fler artiklar med högerextremism helt eller delvis i fokus under augusti 2012, december 2012 och december 2013. Tidningarna skrev mer artiklar med vänsterextremism helt eller delvis i fokus under juli 2012, augusti 2013 och december 2013.

4.2.2 Händelser

Händelser	Antal	Procent
SD:s nolltolerans	73	7.5%
Kärrtorp	44	4.6%
Pride 2012	26	2.7%
Utöya/Breivik	22	2.3%
Peter Mangs	15	1.6%
Lars Vilks	13	1.3%
Förortskravallerna i Husby	11	1.1%
SD:s järnrörsskandal	8	0.8%
Tårtingen på Jimmie Åkesson	7	0.7%
Första maj 2013	5	0.5%
Första maj 2012	2	0.2%
Pride 2013	1	0.1%
Ingen/annan händelse	740	76.5%
Total	967	100%

Fig. 4.10

Med hjälp av händelsevariabeln sorterade vi artiklarna under olika kategorier ifall de kan kopplas till en större, återkommande kontext. Detta för att få lite förklaringar till hur och varför rapporteringen skiftar och för att få en överblick över hur mycket publicitet olika saker fick. I tabell 4.10 har vi listat några av de händelser som fick medial genomslagskraft under den studerade tidsperioden. Variabeln är mer till för att sätta andra resultat i perspektiv än för att ge några konkreta resultat i sig.

Som vi kan se i grafen ovan så rapporterade pressen mycket med fokus på högerextremism under augusti 2012, december 2012 och december 2013. Vår händelsevariabel visar även att det under juli 2012 skrevs många artiklar om årsdagen av attentaten i Oslo och på Utöya 22 juli 2011. Under juli och augusti 2012 skrev medierna även mycket om Prideparaden då det under samma dag anordnades en demonstration av den högerextremistiska organisationen English Defence League.

Under december 2012 skrev pressen mycket om Sverigedemokraternas nya nolltolerans-policy och den så kallade järnrörscinematografen. Många kopplingar gjordes då till svensk högerextremism, men resultatet måste även sättas i relation

till att ett av våra sökord *extremis* ofta förekommer i samband som: "Jimmie Åkesson tar avstånd från extremism". Det var även under december 2012 som pressen skrev mycket om rättegången mot Peter Mangs.

Under december 2013 finner vi mycket skrivelser om demonstrationen mot främlingsfientlighet som attackerades av nynazister i Kärrtorp. Bråk uppstod även efter attacken mellan både högerextremister och vänsterextremister. Som våra resultat visar så är Kärrtorp den enskilda händelse som det skrivits mest om.

Att pressen skrev mer artiklar om vänsterextremism under juli 2012 och december 2013 kan också sättas i relation till några enskilda händelser. Som vi redan har klargjort så skrev pressen mycket om Pride-paraden 2012 och inför paraden diskuterades både vänster- och högerextremism. Därbland de hot som förekommit mot Pride-paraden och frågan om paraden "kidnappats av vänstern" diskuterades livligt efter en artikel i Svenska Dagbladet (Brandel, 2012, 23 juli).

Vi kan se att 227 av 967 artiklar, det vill säga nästan en fjärdedel av alla artiklar, var knutna till en specifik händelse.

4.2.3 Fokus för de olika artikeltyperna

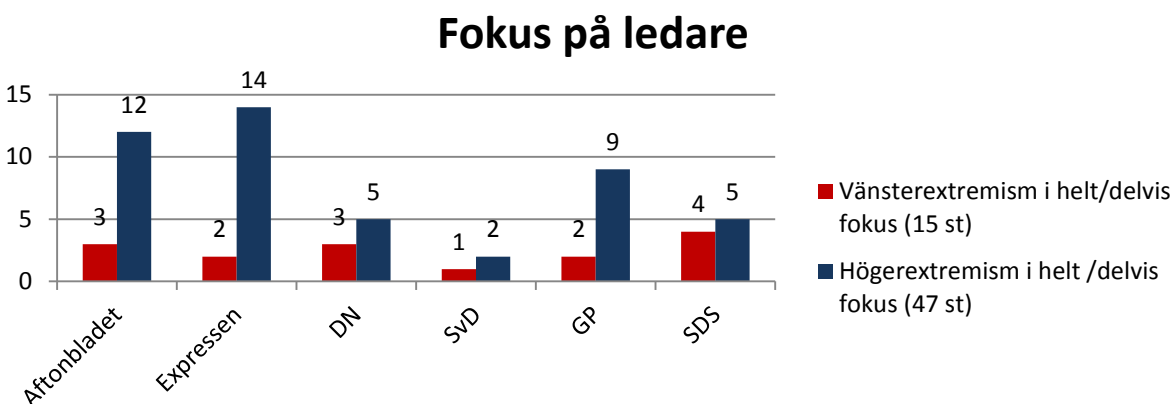

Fig. 4.11 (Metro har inga ledare, och är därför inte med i diagrammet.)

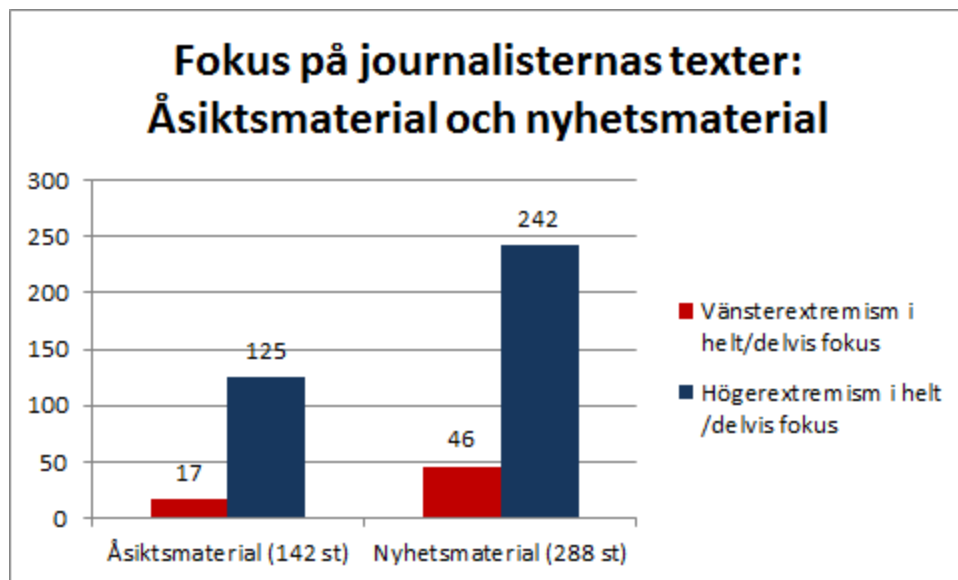

Fig. 4.12

Jämför man de två föregående diagrammen tillsammans kan man bena ut vissa tendenser. I nyhetsmaterialet var det cirka fem gånger vanligare att en artikel har högerextremism helt eller delvis i fokus än vänsterextremism helt eller delvis i fokus (242 med höger, 46 med vänster). Det stämmer överens med det som vi tidigare sett, att det under tidsperioden 2012-2013 inträffade ett flertal händelser som hade med högerextremism att göra.

Med stöd i teorin att den svenska journalistkåren anser sig vara mer åt vänster politiskt än resten av allmänheten (Asp, 2012:92) valde vi att undersöka det åsiktsmaterial som är skrivet av enskilda journalister, vilket återfinns i krönikor och kolumner. Detta för att se om åsiktsmaterial skrivet av enskilda journalister skiljer sig från åsiktsmaterialet som finns på tidningarnas ledarsidor. I journalisternas åsiktsmaterial var det sex gånger vanligare att fokus låg på högerextremism än vänsterextremism. Alltså mer fokus på högerextremism jämfört med i nyhetsmaterialet. Det man ska ha i åtanke är dock att diagrammet inte talar om hur journalisterna värderar de olika grupperingarna i sina krönikor och kolumner, utan bara att de skriver något mer om högerextremism än vänsterextremism jämfört med nyhetsmaterialet.

På ledarsidorna var förhållandet mellan fokus på höger- och vänsterextremism jämnare än i någon annan del av tidningen. Här var det bara tre gånger så vanligt att en ledare hade fokus på högerextremism än vänsterextremism (47 ledare hade helt eller delvis fokus på högerextremism, jämfört med 15 om vänsterextremism). Alltså lades det på ledarsidorna proportionellt sett mer fokus på vänsterextremism än det fokus som vänsterextremism fick i nyhetsmaterialet. Det lilla urvalet av ledarartiklar gör dock att man inte kan dra några definitiva slutsatser av att detta beror på tidningarnas politiska ställningstagande, trots att detta nu för tiden i regel är den enda delen av tidningen där tidningarnas politiska ståndpunkt framkommer (Weibull, 2006:185).

4.3 Aktörer

4.3.1. Agerande och omtalade aktörer, sett över tid

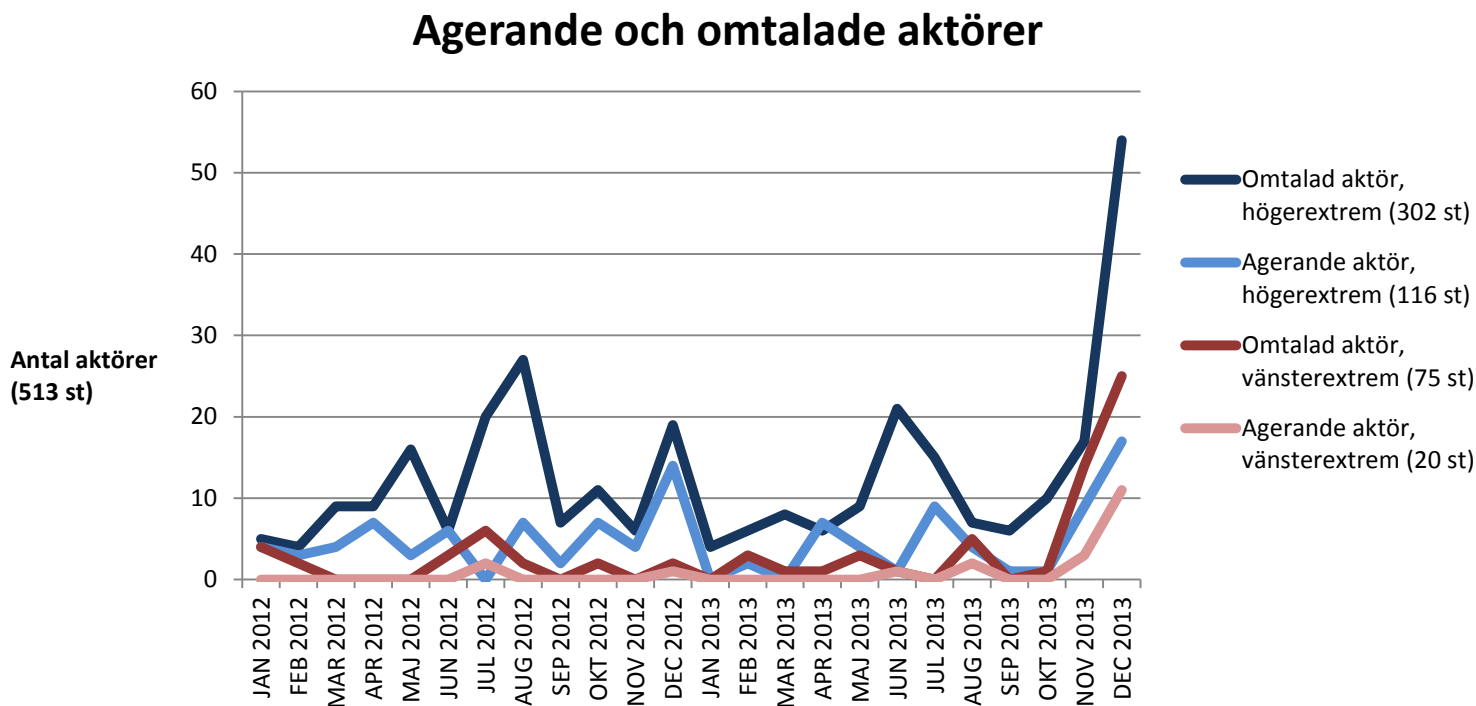

Fig. 4.13

I figur 4.13 ovan visas i vilken mån höger- respektive vänsterextremister får agera eller blir omtalade. Graferna ska dock ställas i relation till den allmänna rapporteringen, som inte är konstant.

Vad vi ser här är relationen mellan två grafer och om det finns en stadig korrelation mellan grupperns agerande och omnämnanden. Det här visar att så inte är fallet. De blåa linjerna representerar högerextremisterna, med den mörka för omtalad aktör, vilket stadigt ligger över den ljusare blå linjen som visar i vilken mån de själva agerar. Endast vid ett tillfälle överstiger den ljusare linjen den blåare, och då endast marginellt. En liknande korrelation ses mellan de röda linjerna. Mot slutet stiger alla linjer till synes synkroniserat – i och med Kärrtorpsincidenten – men vid andra punkter agerar grupper utan att för den sakens skull omnämnas i samma grad. Aktörsgraferna följer det vi visat innan, att topparna i fokusgraferna kan relateras till händelser. Att extremisterna får aktörsroller i samma utsträckning visar att publiciteten ger dem en plattform.

Hur mycket extremister ska få agera själva och i vilken mån det är tillräckligt att de endast omtalas av tredje part är en svårbedömd fråga, vilket Kent Asp påtalar under 2.3.2., men att de i högre grad omtalas står klart. Att ett enskilt agerande, som nazistattacken mot demonstrationen i Kärrtorp, letar sig in även som aktion i medierna visas också i den radikalt stigande grafen mot slutet av tidslinjen. En viss korrelation kan där ses i att våldsamheterna bereder rum för aktion även i det mediala utrymmet. En sensationell händelse får utrymmet, i enlighet med Ghersettis teorier om

nyhetsvärdering (2012:213), och i och med det får personer publicitet för sina handlingar och meningar. Enligt Tore Bjørgos modell (citerad i SOU 2007:1) kan detta ha effekter som att våldet smittar och ökar, att aktörernas status höjs, men kan också ge en motreaktion beroende på hur det de säger eller gör tas emot.

4.3.2. Vem får utrymmet?

Agerande aktörer (1169 st)

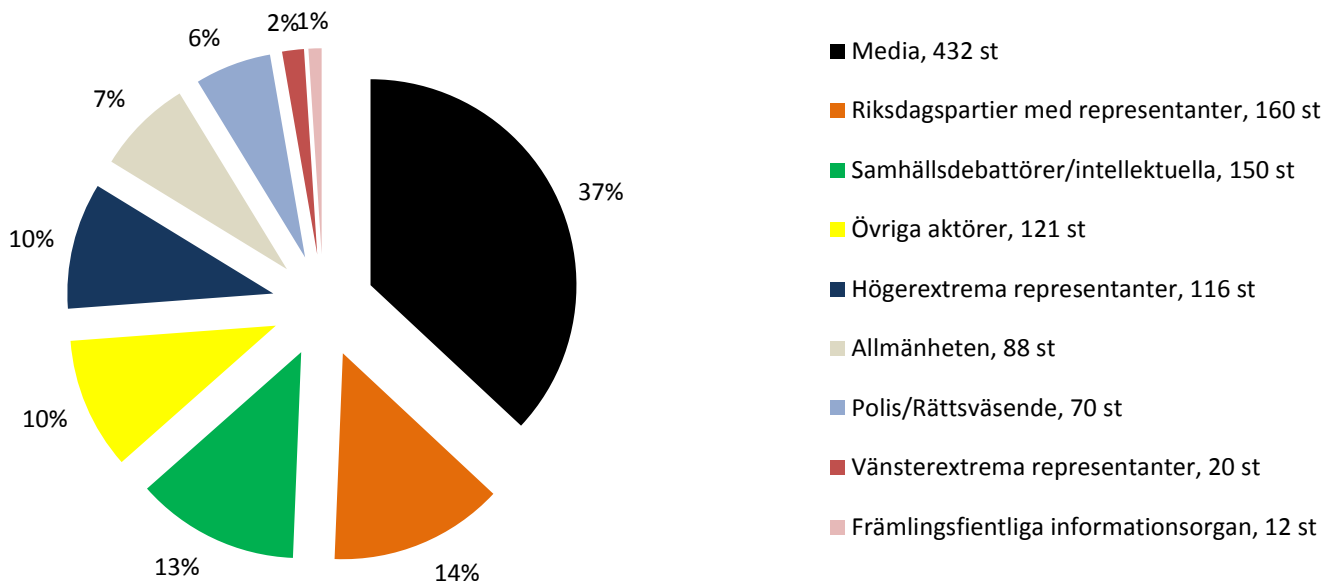

Fig. 4.14

I figuren 4.14 ovan redovisas vilka det är som kommer till tals, genom antingen tal eller handling, sett över ett par kategorier. Alla representanter för partier som är invalda i Sveriges riksdag har klumpats ihop, likaså polis och rättsväsende, extrema rörelser, medier och så vidare. Detta för att få en överblick av vilka som styr hur extremism framträder i dagspressen. Att medierna skjuter i höjden beror på det redaktionella åsiktsmaterialet och i kategorin med riksdagspartier ingår Sverigedemokraterna med överlägset högst förekomst. 98 av de totalt 160 riksdagsaktörerna kommer från dem.

Att medier, samhällsdebattörer och politiker tar så stor plats tyder på elitcentreringen (Ghersetti, 2012:213-214) i diskussionen kring den svenska, politiska extremismen. Det vill säga att en beskärmd del personer ges mandatet att informera konsumenterna, som i hög grad är beroende av informationen för att bilda sig en uppfattning.

De höga siffrorna bland extremisterna – och då främst de från höger, med 116 ageranden mot vänsterns 20 – ska diskuteras mot det journalistiska idealet att låta alla parter få komma till tals (Allmänhetens Pressombudsman, 2013), och den “klassiska frågeställningen” om huruvida man ska låta extremister komma till tals eller ej (Kent Asp, 2014). Det är detta Tore Bjørgo (citerad i SOU 2007:1) ser i sin modell och en avvägning får göras mellan motreaktionseffekten och organisationsuppbyggnadseffekten. Med andra ord om man tror att publiciteten kan leda

till en motreaktion hos konsumenterna, att de får underlag att ta ställning mot, eller om man tror att det ger de här rörelserna möjligheten att ge en bild av sig själva och locka medlemmar. Huruvida 116 och 20 är ett högt eller lågt antal går inte att svara på, utan får ses i ljuset av det.

4.3.3. Vem talas det om?

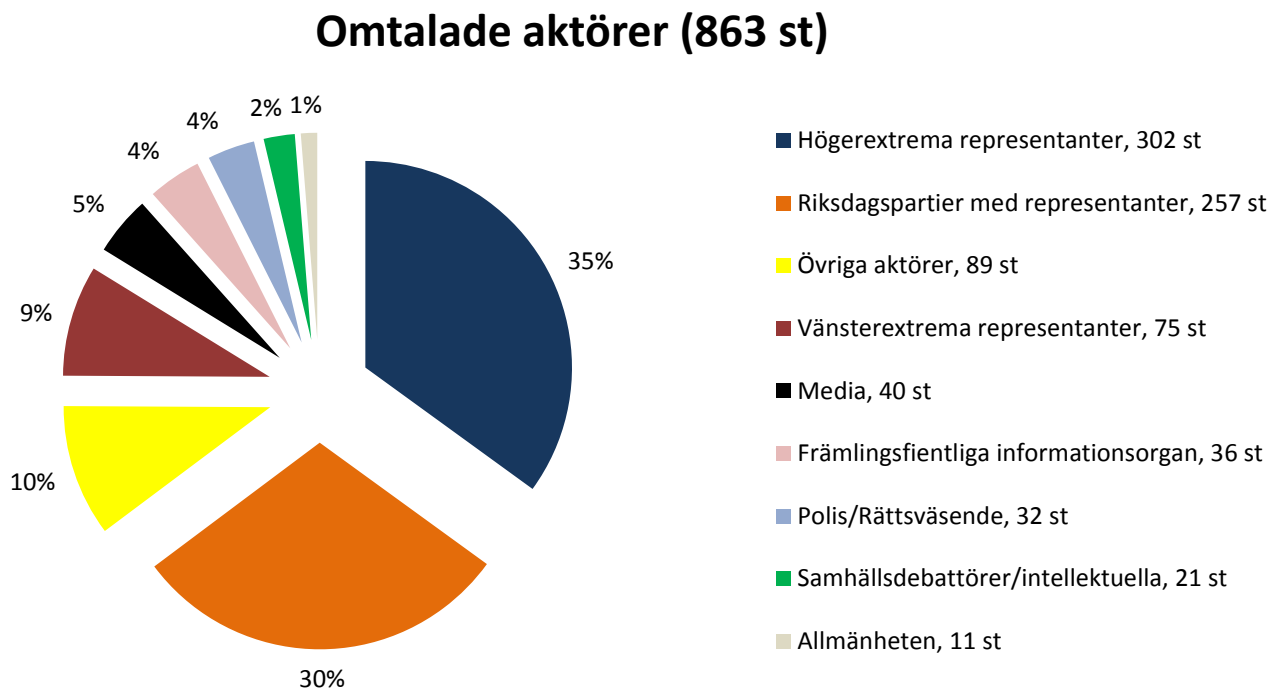

Fig. 4.15

Under kategorin Riksdagspartier med representanter i figur 4.15 är Sverigedemokraterna den överlägset mest omtalade parten. Av de riksdagspartier med representanter som omtalas – totalt 257 – är 228 från dem. Noterbart är också att polisen, säkerhetspolisen och rättsväsendet omtalas i väldigt liten utsträckning. Resultaten visar också att diskussion tas med journalister och samhällsdebattörer, som är omtalad part i sju procent av fallen. När det gäller extremisterna är de, som tidigare visats, betydligt mer omtalade än agerande. Detta gäller på båda sidor, där högerextremister omtalas 302 gånger och vänsterextremister 75 gånger.

Resultaten kring de som omtalas i texterna visar att Sverigedemokraterna är föremål för stor diskussion. Detta kan å ena sidan ses med primingeffekten (Shehata, 2012) i åtanke, att pressen när en koppling mellan partiet och extremism, men då en stor del av materialet kan kopplas till Sverigedemokraternas nolltolerans-policy kan man se deras egen delaktighet i kopplingen. Enligt de pressetiska reglerna ska pressen också sträva efter att låta alla parter komma till tals. Anklagelser om högerextremism i koppling till Sd leder då rimligen till att en uppsjö av Sverigedemokratiska talesmän.

Att främlingsfientliga informationsorgan såsom Avpixlat, Dispatch International, Nordfront med flera omnämns kan med en spridningseffekt (Bjørge, citerad i SOU 2007:1) växa med publiciteten.

6. Slutsats

Nedan sammanfattar vi vår studies slutsatser utifrån de frågeställningar vi lade fram från början.

1. Hur mycket utrymme får det som benämns som höger- respektive vänsterextremism inom svensk press?

Vår studie visar att de artiklar som publicerades om politisk extremism under tidsperioden 2012-2013 hade högerextremism i betydligt mer fokus än vänsterextremism. En förklaring till det kan vara att händelser som har kopplingar till högerextremism var mer vanligt förekommande under tidsperioden än händelser med inslag av vänsterextremism. Huruvida högerextrema grupperingar och individer var mer aktiva, bedrev fler politiska brott, etc än vänsterextremister under den givna tidsperioden går inte att uttala sig om, eftersom det inte finns någon statistik för samma period. Det man kan se är att händelser som har koppling till högerextremism bedömdes ha ett större nyhetsvärde under perioden. Dessa var bland annat rättegången mot Peter Mangs, som i medierna ofta benämndes som högerextremist, och rapportering kring årsdagen av Anders Breiviks attacker.

Då vårt urval bestod av 967 artiklar under en period på 730 dagar kan vi även säga att det i allmänhet skrevs nästan en och en halv artikel per dag om politisk extremism totalt sett i de sju tidningar vi undersökte.

Våra resultat visar även att över 60 procent av alla de artiklarna i vårt urval var på en halvsida eller mer. Vi kan därmed konstatera att pressen ofta låter politisk extremism figurera på stora ytor och att de därmed får ett stort medialt genomslag. Vi kopplar detta till nyhetsvärderingen, att det är ett ämne som ofta ses som sensationellt och därmed ges utrymme (Ghersetti, 2012).

2. Inom vilka sammanhang blir extremism omtalat?

Höger- och vänsterextremism bli omtalat både i tidningarnas nyhetsmaterial och åsiktsmaterial. I synnerhet under kontexter som har med politik att göra, och inte lika ofta i sammanhang som berör specifika våldshändelser som de extremistiska grupperingarna varit delaktiga i.

Utifrån Marina Ghersettis teori om förenkling av nyheter (2012) ville vi undersöka hur mycket pressen skriver om enskilda konkreta händelser i jämförelse med hur mycket de går bortom nyheten, förklarar sammanhang och beskriver strukturer. Våra resultat visar att tidningarna tenderar att skriva en del om enskilda händelser, men att den vanligaste kontexten som dessa extremistiska grupperingar figurerar i är i en politisk kontext. Vår studie visar även att över hälften av alla artiklarna som är skrivna om vänster- eller högerextremism under 2012 och 2013 var åsiktsmaterial.

3. Vem är det som för diskussionen om extremisterna och deras grupperingar?

Med stöd i teorierna kring partipress (Weibull, 2006:185) och journalisternas politiska ideal (Asp, 2009:92) valde vi att jämföra åsiktsmaterial som skrivits på ledarsidor med det som skrivits av journalisterna i krönikor och kolumner. Det vi såg var att man på ledarsidorna lade mindre fokus på högerextremism jämfört med i tidningarnas

nyhetsrapportering, medan journalisterna lade mer fokus på högerextremism i sitt åsiktsmaterial jämfört med i nyhetsmaterialet. Detta kan tolkas som att ledarskribenternas och journalisternas politiska tillhörighet återspeglas i det åsiktsmaterial som publiceras om extremism i svensk press.

De som driver diskussionen är oftast tidningarna själva, men även företrädare för riksdagspartierna (där Sverigedemokraterna framträder till stor del, eftersom de under den bevakade tidsperioden anammat en nolltolerans gentemot extremism).

Förutom att fokus på artiklarna till stor del låg på högerextremism, så var även högerextremister i hög grad delaktiga som aktörer i texterna. Huruvida detta är till last eller gagn för dem är däremot oklart.

4. Hur påverkar de journalistiska idealen rapporteringen om extremism?

Utgångspunkten i den journalistiska rapporteringen är att fakta ska vara fakta, personer ska inte ges sårbar publicitet i onödan och man ska inte ta ställning.

När det gäller extremism är det svårt att hävda att publiceringen av en extremists personliga politiska ståndpunkt är mer missaktande än nödvändig, där Allmänhetens Pressombudsman drar den etiska gränsen (2013). Det är i de fall där personer i andra sammanhang presenteras som en person med kopplingar till extrema rörelser. Att en person är del av en öppet våldsbejakande rörelse är relevant i de flesta fall av rapportering. Det man kan fundera kring är hur journalister, vars objektivitetsideal måste ses i att objektivitet är relativt till sitt sammanhang, kan bedöma att publiceringen av en extremistisk åskådning är mer sårbar än en annan. Det kan vara ytterligare en av många faktorer som skiljer rapporteringen åt – eller att vi har ett stort mörkertal utanför urvalet.

Att alla sidor ska komma till tals och bemöta kritik (Allmänhetens Pressombudsman, 2013), visar våra resultat även att extremisterna får göra i viss mån. De får agera i texterna till stor del, men de är i högre grad omtalade. Även här är det en bedömning från fall till fall för vad som kan anses vara för mycket utrymme för en person med extremistiska åsikter. Att vänsterextremismen är så underrepresenterad i våra resultat innebär i praktiken också att de får en mindre medial plattform än högerextremisten. Att inte få komma till tals kan i sig leda till en upptrappning av våldet, vilket Kent Asp påtalar i citat i vår teoridel. Objektiviteten är alltid en balansgång med konsekvenser hur man än gör.

5. Vilka effekter kan den mediala rapporteringen ha?

Av de händelser som vi har analyserat är det intressant att dra en koppling mellan händelserna i Kärrtorp och Bjørgos motreaktionseffekt (citerad i SOU 2007:1), där mediernas rapportering bidrar till att allmänheten tar avstånd från extremistiska grupperings budskap. Att medierna rapporterat om en fredlig demonstration som blev attackerad av nynazister bidrog till att mer än 16 000 människor anordnade en till demonstration mot rasism. Med i demonstrationen fanns även representanter för flera riksdagspartier (Bie & Zuiderveld, 2013, 22 december). Vår studie visar även att 4,6 procent av alla artiklar i vårt urval handlade om demonstrationerna samt händelser och diskussion kring dem.

En tänkbar effekt av tidningarnas rapportering är att allmänhetens kunskap kring dessa grupperingar och dess budskap ökar. Bjørgos (citerad i SOU 2007:1) menar med begreppet utbildningseffekt att när medierna diskuterar främlingsfientliga grupperingar så ökar kunskapen till dessa grupper och effekten kan då bli att främlingsfientligheten i samhället minskar. Detta vill vi se som en tänkbar effekt av att över hälften av vårt material är åsiktsmaterial, alltså med andra ord diskussioner.

En annan tänkbar effekt av mediernas rapportering är att den kan locka nya medlemmar eller anhängare till grupperingarna. Det är detta Bjørgo (citerad i SOU 2007:1) menar med begreppen den statushöjande effekten och den organisationsuppbyggande effekten då medierna anammar den terminologin som grupperingarna själva använder sig av. Det visar sig även att medierna ofta ger ut information om tidpunkter och platser för demonstrationer och möten och därmed ger grupperingarna en sorts reklam.

Över vår undersökta tvåårsperiod kan man se att publiciteten extremism får gå enligt en stigande kurva. En längre tidsperiod skulle behöva undersökas för att säga att det är en stadig ökning och inte bara tillfälligheter, men publiciteten kan ha fler effekter. Enligt dagordningsteorin (McCombs & Shaw 1972:177, Shehata 2012:319) kan medierna genom att ge en fråga utrymme lägga mer betydelse till den i samhällsopinionen. Genom att exponera konsumenterna för ett ämne framgår det som viktigt och det är vad opinionen baseras på. Grundat i en faktisk hotbild eller ej; Extremismen kommer i så fall ta allt större plats i samhällsdiskussionen.

6.1. Förslag på vidare forskning

Vårt fokus har legat på hur ofta pressen skriver om höger respektive vänsterextremism och då vi inte har stött på någon tidigare forskning som fokuserar på just dessa extremistgrupper så ser vi vår studie som ny. Men även om våra resultat ger en grundläggande inblick så ser vi inte ämnet som färdigforskat. Vår studie är inte heltäckande och vi hoppas att våra resultat ska ge andra forskare en grund att stå på. Här har vi listat några exempel på studier som vi gärna hade sett göras inom ämnet:

- Samma undersökning som vår. Detta för att se om det skett någon utveckling sedan vår studie publicerades.
- En kvalitativ innehållsanalys, där ett fåtal artiklar eller händelser avhandlas för att få en bild av hur medierna använder sig av politiska etiketter och benämner olika typer av händelser beroende på vem det är som utför dem.
- En kvantitativ studie, lik vår, men där fokus ligger på våldsdåden som dessa extremistiska grupper utför och att sedan kunna sätta det i relation till hur till exempel Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisens statistik ser ut. Med andra ord: hur ser pressens rapportering ut i relation till hur mycket våld dessa grupperingar utför?
- Att utföra en liknande kvantitativ studie men där även räkna in svensk islamistisk extremism.
- Hur ser det ut i andra länder? En komparativ studie mellan de nordiska länderna hade varit intressant för att se om mediernas rapportering skiljer sig åt mellan länderna.

7. Referenser

7.1. Litteratur

Akoun, A. et al. (1979). *Dictionnaire de Politique – Le present en question*. Paris: Librairie Larousse.

Allmänhetens Pressombudsman. (2013) *Pressetiska regler*. Hämtad: 2014- 04-14, från <http://www.po.se/regler/pressetiska-regler>

Andersson, U. 2012. Synen på publikorientering. I K. Asp (Red.), I *Svenska journalister 1989-2011 I* (s. 68-69). Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet.

Asp, K., Johansson, B., Nilsson, B. (1998) *Medievalundersökningen 1998*. Arbetsrapport nr 98. Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet.

Asp, K. (2012). Vänster-högerinställning hos journalister, väljare och folkvalda I K. Asp (Red.), I *Svenska journalister 1989-2011*. (s.92) Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet.

Backes, U. & Jesse, E. (1985). *Totalitarismus, extremismus, terrorismus: Ein Literaturführer und Wegweiser zur Extrimusforschung in der Bundesrepublik Deutschland*. Opladen: Leske+Budrich.

Djerf-Pierre, M & Wiik, J. (2012) Journalistiken och journalisterna. I: L. Nord & J. Strömbäck (Red.), *Medierna och demokratin* (s.189.). Lund: Studentlitteratur AB.

Ds 2014:4. *Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Ghersetti, M., 2012. Journalistikens nyhetsvärdering. I: L. Nord & J. Strömbäck (Red.), *Medierna och demokratin*. 212-214. Lund: Studentlitteratur AB.

Lucardie, P. (2014). *Democratic extremism in theory and practice*. London: Routledge.

Nerman, B. (1981). *Massmedieretorik*. Stockholm: Almqvist och Wiksell.

Nilsson, Å. (2010). Kvantitativ innehållsanalys. Ekström M & Larsson L (red). I *Metoder i kommunikationsvetenskap*. (s. 129) Lund: Studentlitteratur AB.

Nozick, R. (1997). *Socratic puzzles*. Cambridge/London: Harvard University Press.

SOU 2007:1 *Svenska nyhetsmedier och mänskliga rättigheter i Sverige*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

Strömbäck, J. 2012 Journalistiken och politiken. I: L. Nord & J. Strömbäck (Red.), *Medierna och demokratin*. 279-281. Lund: Studentlitteratur AB.

Weibull, L. 2013. Är partipressen död eller levande? Reflexioner från ett presshistoriskt seminarium. I: U. Carlsson (Red.), *Nordicom Information 1-2/2013*(s.41) Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet.

Weibull, L. 2006. Finns det fortfarande en partipress? I: S. Holmberg & L. Weibull (Red.), *Du stora nya värld. Trettiofyra kapitel om politik, medier och samhälle*. (s. 185) Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs Universitet.

Wiik, J 2012. Yrkesideal. I K. Asp (Red.), *Svenska journalister 1989-2011* (s. 34) Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation(JMG), Göteborgs universitet.

7.2. Internetbaserade källor

Aktuellt (2013). Hätsk debatt om politiskt våld. Sveriges Television, 18/12 2013.

<http://www.svt.se/nyheter/sverige/tv-hatsk-debatt-om-politiskt-vald>

Asp, Kent (red. 2012). *Svenska journalister 1989-2011*. Hämtad: 2014-04-12, från:

http://www.jmg.gu.se/digitalAssets/1374/1374612_svenska-journalister_hela_boken.pdf

Bie, N & Zuiderveld R. (2013, 22 december). Mer än 16.000 demonstrerade i Kärrtorp. *SVT*. Hämtad: 2014- 05-06, från <http://www.svt.se/nyheter/sverige/11-25-live-fran-karrtorp>

Brandel, T. (2012, 23 juli). Pride kidnappas från vänster. *Svenska Dagbladet*. Hämtad: 2014-05-09, från:

http://www.svd.se/kultur/vansterextremism-det-nya-hotet-mot-pride_7366576.svd

Brottsförebyggande rådet & Säkerhetspolisen (2009). *Våldsamt politisk extremism – Antidemokratiska grupperingar på höger- och vänsterkanten* (2009:15). Hämtad: 2014-04-25 från:

<http://www.sakerhetspolisen.se/download/18.635d23c2141933256ea1fcb/1381154798654/valdsampolitiskextremism.pdf>. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Information och förlag.

Lodenus, A-M. (2013, 22 september). Det är dags att sluta tuga om extremvänsterns våld. *SVT Opinion*.

<http://www.svt.se/opinion/det-ar-dags-att-sluta-tuga-om-extremvansterns-vald>

TS, Tidningsstatistik. (2013). *Alla RS-titlar*. Hämtad: 2014-05-03 från <http://www.ts.se/mediefakta-upplagor/gratistidningar/>.

TS, Tidningsstatistik. (2013). *Alla dagstidningar*. Hämtad: 2014-05-03 från <http://www.ts.se/mediefakta-upplagor/dagspress/>.

Tidningsutgivarna (2014). *Svenska Mediehus 2013/14: Fakta om marknad och medier*. Stockholm:

Tidningsutgivarna. Hämtad: 2014-05-05 från http://www.dagspress.se/images/stories/TU_Svenska_Mediehus_2013-14.pdf

Bilagor

Kodbok med definitioner

V1 ID-nummer

Varje artikeln får ett eget ID, löpande från 1-967, för att kunna skilja dem åt.

V2 Tidning

Här framgår vilken av de sju tidningarna artikeln i fråga kommer från.

V3, V4, V5 Datumvariabler

Varje artikeln får ett värde för år, månad och datum den publicerades.

V6 Storlek

Har ingen betydelse, sägs det. Inte heller här, där vi lägger mindre tonvikt på denna variabel och då nöjt oss med fyra värden. Detta för att exempelvis kunna jämföra vad som förekommer på artiklar som täcker helsidor, eller kunna frånsä notiserna om vi skulle vilja göra det. Här kan vi också få en uppskattning om nyhetsvärde, om det märks en tydlig skillnad att en viss typ av material tenderar att få helsidor mer än något annat.

V7 Artikeltyp

Här kategoriserar vi artiklarna, främst efter syfte. Vi vill skilja på nyhets- och åsiktsmaterial, om åsiktsmaterialet är ledare eller annan kolumn, eller se andra typer av artiklar. Under övrigt hamnar till exempel puffar och artiklar som inte följer traditionella mallar och inte passar under de andra värdena. Vad som är åsiktsmaterial som tidningen fått in utifrån sorteras också under ett eget värde, Debatt/insändare, för att markera att det är ett åsiktsmaterial som tidningen inte har bekostat utan bara väljer att publicera.

V8 Byline

Med byline-variabeln ger vi oss själva möjligheten att till exempel se om nyhetsbyråer som TT står för en stor del av en viss typ av material. Här skiljer vi även på journalister och redaktörer samt har värdet "Ingen byline", utifrån hypotesen att det finns artiklar om de här ämnena som journalisten inte vill sätta sitt namn på.

V9/V10/V11 Fokus på vänsterextremism, Fokus på högerextremism, Fokus på ospecificerad extremism

För att få svar på vår första frågeställning om hur ofta de olika extremistiska grupperingarna benämns i medierna valde vi att skapa tre fokusvariabler; en för vänsterextremism (V9), en för högerextremism (V10), och en för ospecificerad politisk extremism (V11). Dessa tre variabler kan anta fyra olika värden; Helt i fokus, delvis i fokus, perifert, eller inget fokus.

Exempel: För att en text ska kodas som helt i fokus på antingen högerextremism så ska något som direkt berör högerextremism återfinnas i rubrik, ingress eller den första tredjedelen av texten. Att någon eller några av variablerna kodades som delvis i fokus var om den ansågs som betydande för texten och att texten skulle falla om inte den delen var med.

Det tredje värdet, perifert, lade vi till för att vi ville få bort de artiklar där någon av variablerna bara nämns i förbifarten, till exempel i en lång artikel om konst och där vänsterextremism nämns i ett obetydande sidospår kodas alltså vänsterextremism som perifert.

Kodningen utgår snarare från en textanalys och inte från att analysera några ideologiska ståndpunkter. En artikel som handlar om rasism i allmänhet, och där högerextremister nämns i ett sidospår, får värdet delvis i fokus på högerextremismvariabeln. Fokusvariablerna är inte heller beroende av varandra: En text kan samtidigt kodas med vänsterextremism, högerextremism och ospecificerad extremism i delvis fokus, om alla texten uppfyller kriterierna på alla tre variablerna.

V12 Händelse

Denna variabel är lånad från *Medievalsundersökningen 1998* (Asp, Johansson & Nilsson, 1998). Syftet med variabeln är att se vilka händelser som får stor genomslagskraft i svensk press. Då vi har valt ut artiklar som på något sätt benämner högerextremism, vänsterextremism eller extremism i allmänhet så är det alltså händelser inom denna kontext som vi har valt att undersöka. Då vi valde ut våra artiklar innan kodningen så kunde vi redan då lista de händelser som vi uppfattade fick stor medial uppmärksamhet. Kärrtorpsincidenten, Pride 2012, Sverigedemokraternas nolltolerans och även tårtningen av Jimmie Åkesson bestämdes innan kodningen att de skulle få sina egna värden. Under kodningens gång har även händelser lagts till beroende på hur rapporteringen sett ut, till exempel lade vi till Anders Behring Breivik och Peter Mangs då vi märkte att de figurerade i mycket av vårt material. Variabeln har inga exakta ramar, men ses också som ett understöd för att sätta andra tänkbara resultat i perspektiv.

Vi har liksom *Medievalsundersökningen 1998* (Asp, Johansson & Nilsson, 1998) även räknat in de artiklar som skrivs inför, under och efter själva händelserna. Kodningen har därmed inte enbart fokuserat på just den specifika händelsens direkta nyhetsrapportering utan syftar snarare på att försöka se till dessa enskilda händelsers genomslagskraft i pressen.

Ett exempel är "Tårtningen på Jimmie Åkesson". Här räknas förutom de direkta nyhetsartiklar och diskussioner som berör den enskilda händelsen även de artiklar in då kvinnan som tårtade honom själv blev tårtad. Att detta kom med som en händelse var för att den högerextremistiska gruppen Nordisk Ungdom tog på sig attacken mot kvinnan.

Ett annat exempel är "Pride 2012" då det skrevs mycket inför paraden när det tidigt stod klart att högerextremistiska English Defence League skulle demonstrera i Stockholm under samma dag. Detta samtidigt som en diskussion fördes efter en artikel i Svenska Dagbladet där man ansåg att paraden "kidnappats från vänstern".

V13/V14 Primär och sekundär kontext

Syftet med variabeln är att se i vilken kontext som dessa grupper omnämns i. Kategorierna är politik, våldshändelse, juridik, kultur och övrigt. Under dessa finns även underkategorier som är mer specifika. Det bör nämnas att under politik så har vi lagt till ett värde som är politisk diskussion. I relation till nyhetsvärderingens egenskap av förenkling (Ghersetti, 2012:214) så vill vi genom värdet få fram hur ofta dessa grupper diskuteras och därmed inte är kopplade till några specifika händelser.

Kodningen av variabeln har fokuserat på vad som är centralt för hela artikeln och är alltså inte avhängig av fokusvariabeln. Till exempel en artikel som handlar om en kulturell diskussion om konst och vänsterextremism nämns i periferin, då kodas alltså kulturell diskussion och konst in som primär och sekundär kontext.

V15 Agerande primär aktör

I *Medievalundersökningen 1998* (Asp, Johansson & Nilsson, 1998) fann vi att variabler med "aktörer" använts för att tydliggöra vem det är som får komma till tals i vilka frågor. I *Medievalundersökningens* fall handlar det om att tydliggöra vilka politiker som berör vilka frågor och vem som får komma till tals. I vårt fall vill vi se vem det är som för diskussionen om extremism, vem som får bistå med expertis, vem som får klander eller beröm i sammanhanget och om extremisterna själva får sina röster hörda.

Likt Asp, Johansson och Nilsson definierar vi ett agerande som "i princip att någon säger något eller gör något, det vill säga på något sätt framträder i massmedierna via uttalanden eller konkreta handlingar" (1998). Vår variabel ska peka ut den person i artikeln som agerar; det vill säga får komma till tals eller är i fokus för det centrala händelseförloppet. *Medievalundersökningen 1998* poängterar att "huvudtanken bakom begreppet är att någon som på det här sättet framträder i media i normalfallet gynnas, då framträdandet i sig innebär en chans att lyfta fram sina frågor, förmedla sina argument och åsikter" (1998). Personen som är aktör kategoriseras sedan efter den roll denne har i artikeln. En judisk läkare som uttalar sig om situationen för antisemitism i Malmö är därigenom en representant för sin kulturella minoritet (9) och inte för vårdsektorn (1023).

I åsiktsmaterial – krönikor, kolumner, debattinlägg, insändare, ledare – är det skribenten som blir den primära aktören. I de fall där ytterligare en person kommer till tals på egna villkor i texten kan ännu en aktör tillkomma.

För texter där extremistiska personer eller fenomen inte är i fokus väljs inte artikelns huvudaktör utan den aktör som är relevant i det extremistiska sammanhanget. Ett exempel är en artikel om Sverigedemokraten William Petzälls avgång, där det enda omnämnandet av högerextremism är i faktarutan, där det påtalas att radioprogrammet Kaliber avslöjat bland annat Petzäll med att sjunga högerextremistiska sånger på möten. Då blir Kaliber sammanhangets (och för oss artikelns) huvudaktör.

Motdemonstranter är en vag form av gruppering som har varit svårkodad. Här har vi i största möjliga mån försökt skilja på så kallade vänsterextremister och vanliga motdemonstranter, som inte sällan benämns tillsammans. I vissa fall där det inte framgår någon politisk koppling eller om det talas om aggressiva motståndare i allmänhet har de inte

kodats med politisk koppling. Om det är våldsamma personer som nämns med vänsterkoppling får de värde 490 ("Ospecificerad vänsterextremistisk individ/grupp"). Det är en snäv balansgång, men vi går i första hand på tidningarnas ordval och kategorisering.

Vi skiljer också, enligt samma princip som *Medievalundersökningen 1998*, på aktörer och arena. En tidning som förmedlar något är i sig inte en aktör. Ett undantagsfall finns: När Expressen i en artikel om Swedish Defence League avslutar med att nämna att tidningen kartlagt "muslimhatet" och "våldsamheterna" i organisationen blir tidningen själv en agerande aktör.

När en organisation, företag eller gruppering är aktör gäller det antingen den i sin helhet eller enstaka personer som uttalar sig som representant för den.

Värdena under aktörsvariablerna är samlade under politiska partier, organisationstillhörighet och under vagare benämningar i de fall det behövs. De har lagts till efterhand, precis som enstaka personer som är av intresse i egenskap av sig själva (exempelvis Helle Klein, Lars Vilks och Mona Sahlin). Under de politiska partierna har representanter, utöver partiledarna, lagts till när de förekommit. Därav en omfattande gruppering mot slutet, med samhällsfunktioner och enstaka personer om vartannat. Under den övriga samlingen av högerextremister hamnar aktivister i liten skala tillsammans med personer som Anders Behring Breivik och Peter Mangs. Noteras bör att det bara är för att de inte passar in i de andra grupperingarna - inga jämförelser i övrigt.

V16 Agerande sekundär aktör

Här gäller samma som för variabeln ovan, fast det är den aktör som framgår näst mest. Fördelningen mellan primär och sekundär aktör kan ofta baseras på att det finns två aktörer, där bara en talar och den andra handlar. Då blir den talande i regel primär och den handlande sekundär.

V17 Primärt omtalad aktör

Här är det den aktör som omtalas av en av de ovanstående aktörerna. Det är alltså inte en aktör som omnämns av den "journalistiska rösten", en som förekommer i den löpande texten, utan en aktör som behandlas av en annan aktör. Noteras bör att det inte finns några givna kopplingar mellan de agerande och de omtalade. Den primärt agerande talar inte nödvändigtvis om den primärt omtalade. Här gäller samma som för variablerna ovan, att det är aktörer endast inom intressesfären för vår uppsats. När K-G Bergström till exempel avhandlar det politiska läget i Sverige i en krönika, för att i sista stycket nämna Sverigedemokraterna och konstatera att högerextrema partier lockar unga arga män, kodas de som primärt omtalad aktör, för de är de enda som omtalas i kontexten "extremism".

Det ligger en problematik i att vi inte rakt av kan använda oss av en huvudandelsprincip, likt Asp, Johansson och Nilsson i *Medievalundersökningen 1998*, då vi inte bedömer texterna i sin helhet. Det blir i stället en bedömning vilka som omtalas med mest koppling till extremism och rangordningen blir därmed komplicerad när det finns fler än två aktörer.

När den primära aktören talar om extremism som fenomen, eller andra abstrakta termer, så blir dessa i regel inte en omtalad aktör, såvida det inte kopplas tydligt till personer eller grupperingar i sammanhanget.

Noteras bör också att en agerande aktör även kan vara omtalad. Om två personer talar om eller ifrågasätter varandra så blir de både agerande och omtalade, bägge två. Även ett indirekt omtal om en aktör är ett omtalande.

V18 Sekundärt omtalad aktör

Här visas vem som omtalas näst mest, enligt samma regler som för variabeln ovan.

V19/V20 Värdering av de omtalade aktörerna

Detta är ännu en variabel med inspiration från *Medievalsundersökningen 1998* (Asp, Johansson, Nilsson, 1998), men något förenklad. Här graderas de saker som sägs och de omdömen som ges av de agerande aktörerna om de omtalade som positivt, negativt eller neutralt. Detta är både subjektivt och relativt – att någon säger att en nazistorganisation är “otroligt nationalsocialistisk” är kanske negativt menat av någon men positivt av någon annan. Här blir det kodarens bedömning av vad som menas, men ämnets natur gör att en absolut majoritet av omnämmanden är negativa och ett fåtal positiva. Återigen är det en bedömning av kontexten, vem som säger vad och med utgångspunkt i vad som kan tänkas vara ett neutralt omtalande.

Tanken är att man kan dra slutsatser om specifika aktörer och se tendenser i en serie uttalanden, inte att man kan dra några stora slutsatser om värderingarna i sig.